# F./ KÖNYVTÁRAK

21.617/8

# A KÖNYVTÁROSKÉPZÉS FÜZETEI

A

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT

MÜVELŐDÉSI POLITIKÁJÁNAK IRÁNYELVEI

KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI
ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT
1962

A KÖNYVTÁROSKÉPZÉS FÜZETEI

Középfok

# A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT MŰVELŐDÉSI POLITIKÁJÁNAK IRÁNYELVEI

OSZK
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT
BUDAPEST
1962

21.617/8

A Magyar Szocialista Munkáspárt művelődési politikájának irányelvei / Bp. 1958, Kossuth/ c. kiadvány változatlan szövege.

ELTE Könyvtártudományi
Intézet
4603 sz.

F.k.: dr. Jóboru Magda
Kiadja a Könyvtártudományi és Módszertani Központ
1962. január 20.
Példányszám: 500. Terjedelme: 2,5 A5 iv
Készült a KMK házi sokszorositójában
(Bp. VIII. Muzeum u.3.)

TARTALOMJEGYZÉK


I. A kulturális forradalomról . . . . . 6
II. A magyar művelődés helyzete a felszabadulás előtt. . . . . 8
1. A volt uralkodó osztályok kulturpolitikája. . . . . 9
2. Demokratikus törekvések a Horthy-rendszer idején. . . . . 10
3. A munkásosztály és pártjának harca a haladó kulturáért. . . . . 12
III. Kulturális fejlődésünk a felszabadulástól a napjainkig . . . . . 14
1. A kulturális forradalom eredményei. . . . . 15
2. A kulturális életben elkövetett hibák . . . . . 18
3. A revizionizmus és az ellenforradalom kártevése . . . . . 22
4. A kulturális élet alakulása az ellenforradalom után. . . . . 23
IV. Mai kulturális életünk főbb kérdései . . . . . 25
V. A kulturális munka fő feladatai. . . . . 30
1. Világnézeti nevelés . . . . . 30
2. A tudomány fejlesztése és a műveltségi szinvonal emelése . . . . . 38
3. A művészetekről . . . . . 46
VI. A kulturális élet párt- és állami irányitásáról. . . . 49

A szocializmus teljes győzelmének három alapvető belső, társadalmi feltétele közül az első, a munkásosztály politikai hatalma hazánkban megvan. A második, a kapitalista kizsákmányolás megszüntetése, alapjában megtörtént; a szocialista, osztálynélküli társadalom felépitése folyik. A harmadik feltétel megteremtése, az emberek gondolkodásának szocialista átformálása, megkezdődött. Törvényszerü, hogy a legszélesebb tömegek, valamennyi dolgozó gondolkodásának megszabaditása a kapitalista, kispolgári maradványoktól, az emberek tudatának szocialista átformálása tömegméretekben nem előzi meg, hanem csak követi a politikai hatalom meghóditását, a tőkés társadalmi rendszer felszámolását. Törvényszerü az is, hogy az emberek gondolkodásának átformálása a leghosszabb, legtovább tartó folyamat valamennyi alapvető társadalmi folyamat közül.

Az a tény, hogy a szocialista gondolkodási mód kialakulása az egész dolgozó népben mindig csak követi a szocialista társadalmi viszonyok kialakulását, és azokhoz képest viszonylag elmarad, bizonyos lehetőségeket ad a volt kizsákmányoló tőkés- és földesuri osztálynak arra, hogy a politikai hatalom és a gazdasági kizsákmányolás lehetőségeinek elvesztése után is eszmei és politikai befolyást gyakoroljon a társadalmi tudat fejlődésében leginkább elmaradt dolgozó rétegekre. A volt kizsákmányolók ezt a lehetőséget ki is használják a szocialista épités fékezésére, sőt, mint az az 1956-os ellenforradalmi felkelés idején történt, a politikai hatalom visszaszerzésének meg-

kisérlésére is. Az emberek gondolkodásának szocialista átformálását fejleszteni és gyorsitani a szocializmus ügyének teljes győzelméhez elengedhetetlen, alapvető társadalmi feladat. A tömegek gondolkodásának fejlesztésében a közoktatás, a tudomány, az irodalom és a művészetek jelentősége döntő.

A Magyar Szocialista Munkáspárt 1957 juniusi Országos Pártértekezletének határozata ennek megfelelően rámutatott a kulturális munka fontosságára, és arra, hogy a jelenlegi helyzetben rendkivüli jelentőségü a széles körü és megalkuvás nélküli harc az ellenforradalom előtt és alatt elburjánzott és még végleg le nem küzdött revizionista és burzsoá nézetek ellen.

A Központi Bizottság és kulturális ügyekkel foglalkozó szervei az Országos Pártértekezletet követően behatóan foglalkoztak a müvelődéspolitika időszerü kérdéseivel. Szélesköruen megtárgyalták e kérdéseket a párt és a kulturális élet különböző fórumain a legilletékesebbekkel: a kultura ügyeivel foglalkozó munkásokkal, dolgozó parasztokkal, pedagógusokkal, alkotó müvészekkel, tudósokkal; párttagokkal és pártonkivüliekkel. Átfogó határozatban rögzitették a párt müvelődéspolitikájának alapelveit és fontosabb célkitüzéseit. A Központi Bizottság ezt a határozatot az alábbiakban közreadja. A Központi Bizottságot az a meggyőződés vezeti, hogy e határozat közreadása megmutatja a helyes irányt, és hogy a helyes irányban végzett lendületes munkával, a párt vezetésével, az egész dolgozó nép cselekvő részvételével az uj, a szocialista kultura teljes győzelmet fog aratni a régi, a kapitalista kultura reakciós és elavult maradványai felett.

## I.

## A KULTURÁLIS FORRADALOMRÓL

A kulturális forradalom tartalmilag a szocialista kultura megteremtéséért vivott harc. A szocialista kulturát a párt irányitásával, a népi demokratikus állam szervezett erejére, kul-

turális intézményeire támaszkodva, maguk a dolgozó tömegek hozzák létre.

A kulturális forradalom célja:

a/ Végleg megszüntetni a volt uralkodó osztályok müveltségi kiváltságait és előnyét. Növelni az egész dolgozó nép müveltségét, tudását, emelni kulturális szinvonalát. A kultura eredményeinek közkinccsé tételével biztositani, hogy szocialista társadalmunkban a nép kulturális alkotó ereje sokoldaluan kibontakozzék, illetve továbbfejlődjék.

b/ Az egész müvelődésügyet, valamennyi müvészetet, az összes kulturális intézményeket annak a harcnak szolgálatába állitani, amelyet a munkásosztály a szocializmus ügyéért folytat.

c/ A munkásosztály, a parasztság és az értelmiség tudatában, gondolkodásában győzelemre vinni a marxizmus-leninizmus világnézetét. Formálni a nép szocialista öntudatát, uj erkölcsét, jellemvonásait, magatartását, s ezáltal is előmozditani az egységes szocialista nemzet kibontakozását.

d/ Kialakitani a munkásosztály, a proletárdiktatura uj, szocialista értelmiségét. Ennek érdekében tovább kell folytatni a régi, polgári neveltetésü, de a népi hatalomhoz hü értelmiségiek ideológiai átformálását; képzett munkások és parasztok értelmiségi munkakörökbe helyezését, s megfelelő szakmai képzésük biztositását, hogy feladataikat magas szinvonalon láthassák el. Különös gonddal kell törődni a most felnövekvő, többségében munkás- és parasztszármazásu fiatal értelmiség szocialista világnézetének megalapozásával, szilárd kommunista magatartásának kialakitásával. A munkás-paraszt hatalom szolgálatában, s a közös marxista-leninista világnézetben egységbe forrva, ez a három réteg kell hogy alkossa a szocialista értelmiséget.

e/ A kultura eszközeivel segiteni a szellemi és a fizikai munka, valamint a város és a falu közötti lényeges különbség csökkentését, végső fokon megszüntetését.

A szocialista művelődéspolitika céljai nem önmagukért valóak, hanem szerves és elválaszthatatlan részét alkotják annak az egységes feladatnak, amit a szocializmus felépitése jelent. A kulturális forradalom a szocialista átalakulás része. Ezért a szocialista kulturának az a szerepe, hogy alkotásaival, a tudomány és a művészet eszközeivel segitse a szocialista épités feladatainak megoldását.

A kulturális forradalom nem ösztönös és nem automatikus folyamat. A hatalom megragadása, a proletárdiktatura győzelme csupán megteremtette a kulturális forradalom lehetőségét, de a dolgozó tömegek ezt a lehetőséget csak a párt irányitásával és az állam kulturális szervező tevékenysége segitségével válthatják valóra. A gazdasági és politikai életben vereséget szenvedett burzsoázia jelentős részben a kulturális frontra összpontositja erőit, felhasználva müveltségbeli előnyét és megmaradt pozicióit, s innen indit támadásokat a kibontakozó szocialista rend ellen. A kulturában a szocializmus térhóditásának üteme lassubb, mint a gazdaságban és a politikában, ezért a szocialista kultura csak szivósan és céltudatosan vezetett osztályharcban fejlődhet a marxista-leninista világnézet mind hatékonyabb elterjesztése, a polgári nézetek legyőzése, kiszoritása utján.

A kulturális forradalom harc a kapitalizmustól örökölt elmaradottság megszüntetéséért, a máig is ható burzsoá eszmék és a reakciós polgári kultura ellen. Ebben a harcban támaszkodjunk a szocialista forradalom előtti nemzeti és nemzetközi kultura demokratikus és szocialista hagyományaira.

## II.
## A MAGYAR MÜVELŐDÉS HELYZETE A FELSZABADULÁS ELŐTT

Ahhoz, hogy a valósághoz hiven lemérhessük eddigi kulturális fejlődésünket és meghatározhassuk további feladatainkat, számba kell vennünk a felszabadulás előtti Magyarország szellemi-kulturális örökségét.

Mint minden osztálytársadalomban, a felszabadulás előtti Magyarországon sem volt egységes a kultura. A kizsákmányoló osztályok uralkodó kulturája állott szemben a kizsákmányolt néptömegek demokratikus és szocialista elemeket tartalmazó kulturájával.

1. A volt uralkodó osztályok kulturpolitikája

A negyedszázados ellenforradalmi rendszer uralkodó kulturáját a népellenesség, a kizsákmányoló osztályok kiváltságos helyzetének biztositására, az osztályellentétek elködösitésére irányuló törekvés, a nemzeti fennhéjázás és gyülölködés, a nacionalizmus és sovinizmus, a klerikalizmus jellemezte. Az elemi ismeretek terjesztése is csupán a tőkés termelés által igényelt korlátolt müveltségi szinvonalat nyujtotta a nép tömegeinek. Az iskolai nevelést a nemzeti gyülölködés terjesztése révén az imperialista háboru eszmei előkészitésének szolgálatába állitották. A feudális maradványokkal telitett tőkés rendszer talaján a magyar kultura nem tudott igazán szárnyra kapni. A hivalkodóan emlegetett magyar "kulturfölény" hamis jelszó volt, és álnokul, imperialista célokat leplezett. Mit jelentett a valóságban ez a "kulturfölény"? Jelentette a dolgozó tömegek kulturális elmaradottságát, papiron meglevő, de végre nem hajtott iskolatörvényeket, a munkás- és parasztfiatalok kirekesztését a középiskolákból és az egyetemekről, az értelmiség és a nép szembeállitását, a klerikalizmust, a soviniszta, fasiszta nézetek uralmát, a kispolgári giccs, a ponyva, a szórakoztató-ipar tobzódását.

A Horthy-rendszer hatásosan terjesztette a burzsoá ideológiát, mindenekelőtt a nacionalizmust és a sovinizmust. A magyar történelem gazdag az ország függetlenségéért folytatott harc hagyományaiban, s ennek következtében erőteljesen kifejlődött a nemzeti öntudat és a nemzeti érzékenység. Ezeket a függetlenségi harcokat az elmult évszázadokban, egészen a munkásosztály fellépéséig, olyan osztályerők vezették, amelyek a nemzeti függetlenségért folyó harcot is osztálytörek-

véseiknek rendelték alá. Ezért nemcsak a dolgozó magyar nép társadalmi követeléseit nem teljesitették, hanem elnyomták az ország területén élő nemzeti kisebbségeket. Függetlenségi harcainknak e belső ellentmondása kegyetlenül megbosszulta magát nagy történelmi sorsfordulóinkon, mert a döntő pillanatokban egymás ellen forditotta a magyarokat és a szomszéd népeket. Történelmünk e tragikus mozzanatait azután a kizsákmányoló osztályok arra használták fel, hogy a tömegekben a nemzeti kisebbségek és a szomszédos népek ellen gyülöletet szitsanak. Ezért a nacionalizmus és a sovinizmus a legterhesebb és a legnagyobb erővel ható burzsoá métely. E reakciós örökség hat, annak ellenére, hogy az utóbbi fél évszázad folyamán a gyakorlatban bizonyosodott be: csak pusztulásba képes dönteni az országot.

### 2. Demokratikus törekvések a Horthy-rendszer idején

A magyar kultura demokratikus törekvései igen régi keletüek: végigkisérik szinte egész történelmünket, legtöbbször összefonódva a nemzet függetlenségi és szabadságharcaival. Erről tanuskodnak irodalmunk és müvészetünk maradandó alkotásai. A tudomány materialista szemléletéért, a demokratikus szellemü köznevelésért folytatott küzdelmeknek is van hagyománya nemzeti kulturánkban. A két világháboru közötti időben fellépő haladó művelődési törekvések ezeket a demokratikus kezdeményezéseket folytatták. Ám igazi eredmények és nagy teljesitmények a müvészet, a tudomány, a dolgozók müvelődése terén többnyire csak a rendszer ellenére, az uralkodó nacionalista-soviniszta ideológiával szemben vivott harcban jöhettek létre.

A magyar értelmiség egy kis részét, amelyet főleg a városi élet, különösen a városi kispolgárság kérdései foglalkoztattak, s amelynek irodalmi képviselői főként az un. "urbánusok"-hoz tartoztak, többé-kevésbé áthatotta a humanista tiltakozás szelleme a Horthy-fasizmussal szemben. Közülük egyesek erőteljesebben, mások bizonytalanabbul birálták az ellenforra-

dalmi rendszer embertelenségét, reakciós voltát, az ország elmaradottságát, felismerték, hogy az uralkodó társadalmi-politikai viszonyok nem engedhetik meg az emberi képességek szabad és sokoldalu kibontakozását, tehát akadályozzák a kultura fejlődését is. Ez a polgári jellegü és ezért gyakran következetlen humanizmus a német fasizmus térhóditása idején sok alkotó müvészben határozottabb antifasizmussá érlelődött. Magatartásuknak és szemléletüknek azonban többnyire az volt a gyengéje, hogy nem tudtak tullépni osztálykorlátaikon, nem ismerték fel a munkásosztály történelmi szerepét, éppen ezért szembefordulásuk a Horthy-rendszerrel és antifasizmusuk nem lehetett következetes. A bármily őszinte humanista pátosz nem volt nem is lehetett elegendő az egész nemzeti fejlődést eldöntő sorskérdések felismerésére.

Az értelmiség egy másik rétegére a "népi" irók nézetei hatottak. Ezek az irók a polgári humanisták ugynevezett "urbánus" szárnyával szemben sok vonatkozásban helyesen látták társadalmi kérdéseink megoldatlanságát - mindenekelőtt a parasztí nyomort és elmaradottságot - és nem egy értékes alkotásban ki is fejezték ezt. Legjobbjaik harca a nagybirtok ellen, a földkérdés radikális megoldásáért, az ország demokratikus átalakulása előtt álló egyik legfőbb akadály lebontását célozta, és ennyiben a magyar kommunisták törekvéseivel is egybeesett. A "népi" irók legjellegzetesebb képviselői azonban a kapitalizmus és a szocializmus közötti "harmadik ut" téveszméjét fogalmazták programmá; nem ismerték fel, sőt tagadták a munkásosztály és annak forradalmi pártja, a kommunista párt vezető szerepét a nemzet jövőjének alakitásában. Szemléletük jellemző vonása volt a nacionalizmus, amely a "népiek" nagyobb részét sok eszmei szállal kötötte az uralkodó osztályok hivatalos ideológiájához. Ezért a "népiek" a fasizmus elleni harc kérdésében erősen megoszlottak, egy részük eljutott a fajelméletig, és a fasizmus álláspontjára helyezkedett, mások a fasizmus elleni harc közben a munkásosztály szövetségesévé váltak.

Az antifasiszta humanizmus és a paraszti orientáció a multban még elegendőnek bizonyult ahhoz, hogy nagy alkotók életmüve számára haladó társadalmi mondanivalót adjon, hogy egyes alkotásokat a demokratikus magyar kultura csucsaira, világviszonylatban is jelentős magaslatra emeljen. De ezek egyike sem válhatott olyan hatékony társadalmi és politikai erővé, amely a magyar müvelődés utjait meghatározhatta és fejlődésének társadalmi-politikai feltételeit megteremthette volna. Az imerializmus és a proletárforradalmak korában erre csak a munkásosztály forradalmi mozgalma képes, ezért a nemzet felemelkedését csak azok a müvészek szolgálhatják, akik magukévá teszik a szocialista forradalom ügyét.

### 3. A munkásosztály és pártjának harca a haladó kulturáért

A magyar munkásmozgalom kialakulásának kezdetei óta összeforrott a kultura ügyével. A munkásosztály szervezeteiben: az első világháboru előtti szociáldemokrata mozgalomban, a szakszervezetekben, a munkásotthonokban, földmunkáskörökben - attól a meggyőződéstől áthatva, hogy "a tudás hatalom" - eleven kulturális élet folyt. Ezt a hagyományt ápolta megalakulása után a kommunista párt.

A Tanácsköztársaság fennállásának rövid ideje alatt is nagy jelentőségü törvényeket alkotott, fontos intézkedéseket hajtott végre. Hozzálátott az elmaradottság felszámolásához, a kizsákmányoló osztályok müveltségi monopóliumának megszünetéséhez, hogy a kultura a dolgozó nép közkincsévé lehessen. Megvalósitotta az oktatásügy reformját, munkásegyetemeket, uj tudományos intézeteket hozott létre, és megteremtette az iskolán kivüli népmüvelés változatos formáit. Mindezzel megkezdte a kommunista müvelődési politika alapjainak lerakását hazánkban.

A munkásosztály harca a kapitalista kizsákmányolás ellen, a néptömegek felszabaditásáért, a nemzeti függetlenségért, s a munkásosztály és a fiatal kommunista párt történel-

mi vivmánya: az 1919-es proletárdiktatura mély hatást gyakorolt a magyar értelmiség leghaladóbb rétegére. A magyar szellemi munkások legjobbjai a kommunista párt mellé álltak: maguk is kommunistákká váltak, vagy együttmüködtek a kommunistákkal, mert meggyőződtek arról, hogy a dolgozók felszabaditását és a kultura kivirágoztatását csak a párt vezetésével lehet elérni.

A Horthy-fasizmus éveiben a párt következetesen hirdette, hogy a kulturális viszonyok gyökeres megváltoztatásának, a magyar nép kulturális felemelkedésének alapvető feltétele a feudális maradványok felszámolása és a kapitalizmus megdöntése. Szenvedélyesen leleplezte a Horthy-rendszer müvelődési politikáját, harcolt a magyar kultura egészséges kibontakozásáért, s a magyar mult haladó eredményeire támaszkodva, megtette az adott viszonyok között lehetséges kezdő lépéseket az uj, szocialista korszak felé.

A kommunista értelmiség az ellenforradalmi korszak nehéz viszonyai közepette önfeláldozóan küzdött a munkásosztály oldalán, segitette a kultura fegyvereivel, a Szovjetunió eredményeinek, a szovjet tudomány és müvészet nagy alkotásainak megismertetésével. Vállalata az üldöztetést, bebörtönzést és a mártirhalált is.

A felszabadulásért küzdő munkásosztály és a forradalmi munkásmozgalom történelmi szerepével függ össze az, hogy jelentős irodalmi és müvészeti alkotások sorában már ekkor megjelentek a szocialista kultura olyan messzire előremutató példaképei, mint József Attila költészete és Derkovits Gyula festészete, akiknek életmüve a legfőbb hagyomány és alap a magyar szocialista kultura megteremtésében. A kibontakozó proletárdiktatura szerves és jelentős részét alkotják azoknak a kommunista iróknak és müvészeknek a müvei is, akik a két világháboru között a fasiszta ellenforradalmi fehérterror következtében emigrációba kényszerülve küzdöttek a dolgozó nép érdekeiért.

A Tanácsköztársaság hősi küzdelmeiben és a Horthy-fasizmus elleni harcban a kommunista párthoz csatlakozott értelmiségiek a felszabadulás után kialakuló szocialista értelmiség magvát, a kulturális életben a párt egyik fontos támaszát alkották.

## III.
## KULTURÁLIS FEJLŐDÉSÜNK A FELSZABADULÁSTÓL NAPJAINKIG

A fasiszta államhatalom megdöntése, a munkásosztály hatalmának kivivása megteremtette a feltételeket a magyar kultura uj, szocialista jellegü fejlődéséhez.

A felszabadulás után, a szocialista forradalom első szakaszában, az 1945-48-as időszakban, a párt harcot inditott a kultura demokratizálásáért, demokratikus tartalmu művelődési reformokért, demokratikus és szocialista hagyományaink helyes értelmezéséért és felhasználásáért, a volt uralkodó osztályok művelődési egyeduralmának megtöréséért, a reakciós-klerikális elemek visszaszoritásáért. A párt harcát jelentős eredmények kisérték.

Ezek az eredmények alapul szolgáltak a kulturális forradalom későbbi kibontakozásához. Az 1945-48 között végbement fejlődésre azonban még jellemző volt a polgári pártokkal kötött koalició, és az, hogy a politikai és gazdasági fronton sorozatos vereségeket szenvedő volt uralkodó osztályok a kultura területén igyekeztek kiépiteni hadállásaikat. Ennek ellenére a párt eszmei befolyása a kulturális életre, ezen belül az értelmiség különböző rétegeire is, mind erőteljesebb lett.

Mindez együttvéve elválaszthatatlan része volt annak a küzdelemnek, amelyet a párt azért vivott, hogy a munkásosztály a kezébe vehesse a teljes politikai hatalmat.

## 1. A kulturális forradalom eredményei

A szocialista müvelődéspolitika kibontakozására csak a proletárdiktatura megvalósulása után kerülhetett sor. A párt ekkor célul tüzte ki, hogy szétzuzza és kiszoritja a burzsoá kultura reakciós hagyatékát és uj megnyilvánulásait, nemzeti kulturánk demokratikus és szocialista eredményeire támaszkodva, s hasznositva a világ haladó kulturájának örökbecsü alkotásait, biztositja a magyar szocialista kultura fokozatos kialakulását.

Nagy jelentőségü volt az a megtermékenyitő hatás, melyet kulturális életünkre a szovjet irodalommal, müvészettel való megismerkedés gyakorolt. Segitette dolgozó népünk szocialista tudatának formálását már akkor is, amikor a magyar szocialista kultura még csak kialakulóban volt. Példájával megmutatta: milyen magasra ivelhet a nép kulturális felemelkedése, a tudomány és a müvészetek fejlődése a kizsákmányolástól megszabaditott társadalomban. A szovjet kultura és a többi szocialista ország kulturális eredményei serkentően hatottak és hatnak ma is iróink, müvészeink, a kultura munkásainak tevékenységére. Arra ösztönzik őket, hogy alkotó erejüket a nép szolgálatába állitsák.

A kibontakozó kulturális forradalom nagy eredményeket ért el hazánkban.

Megvalósult az egységes alapmüveltséget adó általános iskolák rendszere. Az egyházi iskolákat államositottuk és fakultativvá tettük a hitoktatást. A nép legszélesebb rétegeit érintő alsófoku oktatás fejlődésére jellemző az, hogy mig 1938-ban 33 ezren végezték el a nyolc osztálynak megfelelő iskolát (ideértve a polgári iskolát és az akkori gimnáziumok alsó négy osztályát is), ez a szám 1957-ben már 100 ezer volt. Az emelkedés legnagyobb mértékben a falusi gyermekek javára történt. Az általános iskolákban tanitó pedagógusok száma 26 ezerről a kétszeresére emelkedett, 1938-ban 52 ezer, 1955-ben pedig éppen háromszor ennyi volt a kö-

zépiskolai tanulók száma. Ingyenes lett a középfoku oktatás. A gimnáziumok számának növelése mellett megszerveztük a szakközépiskolák széles hálózatát. Több mint 400 alsó- és középfoku iskola áll a hazai nemzeti kisebbségek gyermekeinek rendelkezésére. Az esti és levelező oktatás segitségével 27 ezer felnőtt dolgozó végezte el az általános iskolát és 52 ezer a különböző középiskolákat 1945 óta.

1937-38-ban 16 egyetem és főiskola müködött 37 karral, 1957-58-ban 29 egyetemen és főiskolán folyik oktatás, és ezek negyvenhét karra tagozódnak. 1938-ban 11 700-an, 1957-58-ban 32 900-an jártak az egyetemekre és főiskolákra.A munkás- és parasztszármazásu hallgatók aránya 3,5 százalékról 50 százalék fölé emelkedett. Az egyetemi és főiskolai hallgatók tulnyomó része ösztöndijat kap. Az ösztöndijak átlagos évi összege 100 millió forint. Az elmult tiz év alatt az egyetemek nappali, esti és levelező tagozatán több mint 69 ezren szereztek oklevelet. Ezenkivül a pedagógiai főiskolák szaktanári tanfolyamain csaknem 10 ezer tanitó nyert szaktanári képesitést. Egész oktatásunkban emelkedett a tudományosság szinvonala.

A könyvkiadásban fokozatosan előtérbe kerültek a haladó szellemü alkotások, a multban népünk elöl csaknem teljesen elzárt szovjet kultura eredményei is. Könyvkiadásunk, könyvtárhálózatunk fejlődése azt jelzi, hogy népünk "könyvolvasó néppé lett". 1938-ban 8152 könyv jelent meg, 17 millió 300 ezer példányban - 1955-ben 17 506 mü, 44 millió 800 ezer példányban. Hatalmas arányokban emelkedett a magyar klasszikus irodalom kiadása. 1945-től 1957-ig klasszikusaink müvei a következő példányszámban jelentek meg: Petőfi versei 680 ezer, Mikszáth regényei 1 millió 407 ezer, Ady irásai 214 ezer, Móricz müvei 1 millió 985 ezer, József Attila versei 232 ezer példányban. Többszörösére nőtt a tudományos müvek és a világirodalom remekmüveinek kiadása. Ebben a vonatkozásban ki kell emelni a marxizmus-leninizmus klasszikusainak kiadását és elterjedését. A könyvtárhálózat erősen kiszélesedett,

különösen az üzemekben és falun; 1938-ban mindössze 200 falusi könyvtár müködött, 1955-ben viszont 3580.

Jelentősen kiszélesedett a mozihálózat: 1938-ban 410, 1957-ben 4152 mozi volt az országban, a növekedés tehát több mint tizszeres. A községek 81 százalékában van már mozi. 1938-ban 18,5 millió mozilátogató volt, 1957-ben pedig 133 millió. Az emelkedés különösen nagy a munkások, de még inkább a parasztság körében; a falusi mozilátogatók száma 4 millióról 63 millióra nőtt.

A szinházaknak 1938-ban kb. 2,5-3, 1957-ben 7 millió látogatója volt. Az operalátogatók száma 400 ezerről 1 millió 200 ezerre, a vidéki szinházak nézőinek száma pedig kb. 800 ezerről 2 millió 300 ezerre emelkedett.

A rádióelőfizetők száma 1938-ban 319 ezer volt, 1957-ben 1 millió 774 ezer (ebből a falusi 785 ezer).

A felszabadulás előtt a müvelődési otthonok száma elenyésző volt. 1957-ben viszont 4627 üzemi és területi müvelődési otthon müködött, ebből 1891 a falvakban. A városi, üzemi, falusi népmüvelési munkának rendkivül széles hálózata és változatos formái alakultak ki.

Ezek az adatok nem egyszerüen nagyarányu számbeli emelkedésről, hanem a müvelődésnek mind tartalmában, mind pedig elterjedésében és hatásában olyan minőségi változásáról tanuskodnak, amilyenre nincs példa eddigi történelmünkben. Összefüggésükben azt mutatják, hogy megtörtük és felszámoltuk a volt uralkodó osztályok müveltségi egyeduralmát, erőteljesen növeltük népünk kulturális ellátottságát, emeltük általános müveltségének és szakmai ismereteinek, tudásának szinvonalát. Csökkent a város és a falu közötti kulturális különbség. Kulturánk tartalmában egyre inkább szocialistává vált. Oktatásunkat, valamint az egyes szaktudományokat kezdte áthatni a marxizmus-leninizmus világnézete, a dialektikus és a történelmi materializmus. Társadalomtudományunk maradandó eredményeket ért el, különösen a mult feltárásában,

marxista értékelésében; a természettudományok közelebb kerültek a gyakorlathoz. Az eddigi kutatási irányok ujakkal egészültek ki, uj tudományos intézetek épültek, elsősorban az ipari kutatások céljaira. Az ujjászervezett Magyar Tudományos Akadémia tudományos életünk központjává lett.

Irodalmi, müvészeti életünkből jórészt kiszorultak a különböző burzsoá irányzatok (az öncéluság, a formalizmus), ugyanakkor széles körben ismertették meg a haladó hagyományokat. Az alkotó munkában megjelentek a szocialista realizmus első hajtásai. Ezek a szocialista realizmus szovjet, népi demokratikus és nyugati eredményeivel együtt megelevenitették a szocialista világnézethez még el nem jutott müvészek realista törekvéseit is.

Mindez tényszerüen megcáfolja az ellenforradalmi propaganda hazugságait, amely igyekezett kisebbiteni, sőt letagadni ezeket a nagy jelentőségü vivmányokat. A párt a kultura minden területén tettekkel, alkotásokkal bizonyitotta be, hogy nemzeti müvelődéspolitikánk egyetlen járható utja a szocialista ut, csak ez vezet a dolgozó tömegek, a szocialista nemzetté váló magyar nép kulturális felemelkedéséhez, és uj távlatiban az eddiginél is magasabbrendü kulturális teljesitmények létrejöttéhez.

### 2. A kulturális életben elkövetett hibák

A politikai és gazdasági életben elkövetett hibák természetszerüen hatottak a kulturális életre, de csupán ezekkel nem magyarázhatók kulturális életünk zavarai. Voltak tévedések magában a müvelődési politikában is. Ezek gyökere is a személyi kultusszal összefüggő szubjektivizmus volt, a valóságos helyzet sok vonatkozásban illuzionista megitélése, ami hol a dogmatikus, szektás tendenciákat erősitette, hol megalkuvást, elvtelen engedékenységet szült.

Kulturális forradalmunk korszakalkotó eredményeinek tudatában nyiltan szembenézünk az elmult időszakban elkövetett hibákkal, hogy hatásukat megszüntessük, s elkerüljük megismétlődésüket.

1949 és 1953 között megsértettük és részben figyelmen kivül hagytuk azt a lenini elvet, hogy "a kulturális feladatot nem lehet olyan gyorsan megoldani, mint a politikai és a katonai feladatokat ... Háboruban lehet győzni néhány hónap alatt, a dolog lényegénél fogva itt hosszabb időre van szükség, és alkalmazkodnunk kell ehhez a hosszabb időszakhoz, terveznünk kell a munkánkat, és a lehető legkitartóbban, legállhatatosabban és a lehető legrendszeresebben kell végeznünk." E fontos elv megsértéséből sok minden következett. Egyfelől: nem számoltunk eléggé a burzsoá idológia mély gyökereivel, széleskörü hatásával, azzal, hogy a 25 éves klerikális és fasiszta-nacionalista nevelés eredményeként ennek az ideológiának a maradványai különösen erősek, és a proletárdiktaturával szembenálló, s külső imperialista támogatásban részesülő reakciós elemek révén állandóan ujratermelődnek. Másfelől, de ezzel szoros összefüggésben: tulsiettettük és tulértékeltük a fejlődést. Nem folytattunk állandó, következetes, elvi, elméleti harcot a burzsoá ideológiai hatások ellen, a helytelen nézetek legyőzéséért, hanem gyakran megelégedtünk ezek rendeleti uton történő elhallgattatásával.

A marxizmus-leninizmus világnézetének elterjesztése, oktatásának szinvonala sok helyütt nem volt megfelelő, ezért nem is ért el kellő hatást.

Több vonatkozásban lebecsültük a kultura sajátos vonásait. Azt a helyes elvet, hogy a kulturális forradalom nem öncél, hanem alá van rendelve a szocialista épités általános szükségleteinek, nemegyszer szektás, dogmatikus módon értelmeztük, és a müvelődés feladatainak megoldásától közvetlen termelési, politikai hatást vártunk. Az irányitásban elburjánoztak a bürokratikus, adminisztrativ formák és módszerek.

Demokratikus és szocialista hagyományaink ápolása, fejlesztése terén is történtek hibák. Egyrészről 1953 előtt tulságosan leszükitettük a haladó kulturális hagyományok fogalomkörét, indokolatlanul kizártuk belőle a magyar demokratikus kultura nem egy alkotását. Másrészről 1953 után, az "egységes"

nemzeti kultura nacionalista elméletének hatása alatt utat nyitottunk a demokratikus kulturától távol álló burzsoá örökségnek is. A legsulyosabb mulasztás azonban az volt, hogy sem 1953 előtt, sem az után nem forditottunk kellő figyelmet a munkásosztály kulturális hagyományaira, a Tanácsköztársaság örökségére, a két világháboru között kifejlődött proletárkulturára.

Hibákat követtünk el a szovjet kultura eredményeinek felhasználásában is: sokszor mechanikusan igyekeztünk átültetni azokat.

A kulturális célokra biztositott anyagi eszközök elosztásában nemegyszer aránytalanságok mutatkoztak. Központi, reprezentativ müvelődési intézmények létrehozása mellett viszonylag kevés jutott a leginkább rászoruló területek - elsősorban a falu és a munkástelepülések - kulturális fejlesztésére.

Müvelődési politikánk általános jellegü hibáin belül különösen sulyosan estek latba az értelmiségi politikában elkövetett egyéb hibák.

A fordulat évéig, sőt az azt követő egy-két esztendőben is jelentős sikereket ért el a párt az értelmiség szocialista nevelésében. Helyesen ismerte fel, hogy feladatainkat nem tudjuk megoldani szocialista értelmiség nélkül. Az értelmiségi bázisnak a kiszélesedését és összekovácsolódását viszont több hiba is akadályozta. Nem támaszkodtunk eléggé a munkásmozgalom régi, kipróbált kádereire, a párthoz és a néphez hü, marxista-leninista világnézetü értelmiségre, nem szélesitettük körüket kellő szivósággal és körültekintéssel a kulturális élet egyes területein. A fordulat éve után az értelmiség óriási többségét jelentő tanitók, tanárok, mérnökök, orvosok anyagi és erkölcsi megbecsülését elhanyagoltuk. Nem vontuk be eléggé őket a szocialista épités feladatainak megoldásába. Általánositó jellegü bizalmatlanság érvényesült velük szemben, de helytelen nézeteik alapvető átformálására nem tettünk meg mindent. A magasan kvalifikált - anyagilag általában megfelelően dotált - értelmiséggel kapcsolatos magatartásunkat vi-

szont inkább az elvtelen udvarlás jellemezte. Nem vettük megfelelőképpen figyelembe, hogy főként az alkotó értelmiség (irók, művészek, tudósok) egyes csoportjai honnan, milyen világnézeti pozicióból indultak el, és hol tartanak eszmei fejlődésükben; hibáikat, helytelen nézeteiket nem bíráltuk. Másrészről, sokszor jogos kritikájukat sem vettük figyelembe.

A fiatal értelmiség nevelésében is követtünk el hibákat. Világnézeti nevelésük nem volt eléggé mély: erősen hatottak rájuk polgári, kispolgári nézetek, elsősorban a nacionalizmus. Az egyetemeken, a főiskolákon nem mindig támasztottunk velük szemben megfelelő követelményeket. A tudományos utánpótlásban nem gondoskodtunk arról, hogy kellő alapvetéssel egy uj, politikailag szilárd, szakmailag magas képzettségü gárda nőjön fel, sőt gyakran helytelen kiválasztás érvényesült, a munkáshatalomhoz leghivebb fiatalok elől zárták el a megfelelő fejlődés utját. Egyes területeken viszont tulságosan hamar, elegendő gyakorlat és tapasztalat nélkül helyeztünk vezető állásokba friss diplomásokat. A tervezés hibái miatt egyes értelmiségi szakmákban átmeneti tultermelés és munkába állitási nehézségek is keletkeztek, ami a fiatal értelmiség körében csalódást okozott.

1953 után a párt e hibák egy részét kijavitotta, vagy legalábbis hozzálátott kijavitásukhoz, mig a hibák egy másik része ekkor mélyült el. A vezetés bizonytalankodása, következetlensége, a megerősödő revizionizmus és az ellene szektás alapról hozott erőtlen, helytelen intézkedések következtében a hibák kijavitásának folyamata lelassult, elakadt. A Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. kongresszusa és a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége annak szellemében hozott 1956 juliusi határozata után azonban minden lehetőség megvolt arra, hogy a még meglévő hibákat kijavitsuk, ám ezt megakadályozta az ellenforradalom.

### 3. A revizionizmus és az ellenforradalom kártevése

Az ellenforradalom és annak ideológiai előkészitése sulyos megrázkódtatást és zürzavart okozott kulturális életünkben.

Kezdetben a szektás eredetü hibák birálatának jelszavával a marxista mezben jelentkező revizionista nézetek hirdetői voltak a hangadók. Később e nézetek mögött, részben ezekkel összfonódva, majd egyre nyiltabban előtérbe kerültek a leplezetlenül ellenforradalmi állásfoglalások. 1956-ban a Petőfi Körben, az Irószövetségben és más vitafórumokon a revizionisták, majd a burzsoá nézetek leplezetlen képviselői átvették a vezetést, és hadjáratot inditottak kulturális fejlődésünk és szocialista kulturánk ellen. Igen fontos eleme volt ez az ellenforradalom ideológiai előkészitésének. Bebizonyosodott, hogy ahol a párt eszméi háttérbe szorulnak, ott a szocializmus ügye kerül veszélybe.

A revizionisták támadásának fő vonalai a következő irányban bontakoztak ki:

Mérhetetlenül felnagyitották az elkövetett hibákat, ugyanakkor elhallgatták vagy lekicsinyelték, s végül szinte teljesen elvetették kulturális forradalmunk korszakos eredményeit. Felmelegitették és "marxista" frázisokkal köritették a "müvészet, a kultura szabadsága" ósdi, liberális-burzsoá jelszavát, és e jelszó mögé huzódva, a kultura pártosságának lenini elvét, s a párt- és az állami irányitást támadták. A világnézetek közötti verseny likvidátori értelmezésével, a "demokrácia mindenki számára" jelszavának hirdetésével eljutottak az osztályharc, a proletárdiktatura tagadásához.

A nemzeti sajátosságok, a "nemzeti ut" egyoldalu hangsulyozása lényegében a proletárinternacionalizmus elvetését jelentette. Logikus folytatása volt ez a magyar revizionisták antimarxista nézetének az "egységes magyar nemzeti kulturáról". A szocialista realizmus elveinek reviziója, később létezésének tagadása, az irodalom és a müvészet marxista-leninista értelmezését dobta félre.

A revizionizmus támadása kulturális téren is összefonódott a hazai és a külföldi reakció fellépésével. A nyugati életforma, a dekadens és reakciós művészeti irányzatok propagálása, a polgári demokrácia dicsőítése, a "harmadik-utas" illuziók előtérbe kerülése, mind része volt annak a folyamatnak, amely végül is fegyveres ellenforradalmi felkelésre vezetett.

A revizionista és a nyiltan burzsoá propaganda - részben a multban elkövetett hibák miatt - eléggé jelentős tömegekre hatott. Ez a támadás - különösen nacionalista és szociális demagógiájával - elsősorban az értelmiség és az ifjuság, főként az értelmiségi ifjuság körében okozott zürzavart, visszhangra talált a városi kispolgárságban, de nem maradt teljesen hatástalan a munkásság és a parasztság egyes elmaradottabb elemeire sem. Ezt a reakciós erők a maguk ellenforradalmi céljaira használták fel.

Az ellenforradalom idején, sőt jó ideig utána is, revizionista és más ellenforradalmi elemek igyekeztek - nem is eredménytelenül - megszerezni a kulcspozíciókat oktatási, tudományos, müvészeti, kulturális intézményeink jelentős részében. Tudományos és müvészeti életünkből, közoktatásunkból ki akarták szoritani a marxizmus-leninizmust. A párt- és az állami irányitás átmenetileg háttérbe szorult. Elburjánzott a kispolgári giccs és a polgári dekadencia.

### 4. A kulturális élet alakulása az ellenforradalom után

1956 november 4-e után a forradalmi erők ellentámadást inditottak a kultura frontján is, bár az előrehaladás itt nehezebb volt, mint másutt. Ám a reakció minden mesterkedése ellenére, szivós munkával sikerült az ellenforradalom erőit leverni, megtörni és visszavonulásra késztetni a kulturális életben is. A legfontosabb kulcspozíciókat ismét a kezünkbe vettük: megszilárdult és tovább szilárdul a párt- és állami irányitás. Az értelmiség tulnyomó többsége becsülettel dolgozik a szocialista épitőmunka feladatainak megoldásán. Eszméink tekintélye

az értelmiség soraiban megnőtt. A kommunista értelmiségi csoportok - a párt legfontosabb kulturális bázisai - megerősödtek, tevékenységük megélénkült, eredményesen terjesztik a párt politikáját a pártonkivüli értelmiségiek között. Pártunk alapjában helyes értelmiségi politikájának eredményeként a pártonkivüli értelmiség soraiban egészséges erjedés indult meg: mind többen fordulnak bizalommal a párt felé, kezdik elfogadni és a maguk számára követendőnek tekinteni a párt politikáját. A marxizmus-leninizmus elvi alapjain kialakul és egyre erősödik a ma még nem marxista értelmiség és a munkásosztály együttmüködése a szocializmus épitésében. Az együttmüködés során eredményeket értünk el az értelmiség eszmei átnevelésében is. Az egyetemeken helyreállitottuk és magasabb szinvonalra emeltük a marxizmus-leninizmus oktatását. A párt elméleti munkája, amellyel felderitette az ellenforradalom okait, következményeit, s amellyel választ adott és választ ad mai életünk kérdéseire, megragadja az értelmiség figyelmét. Az egyes értelmiségi szervezetekben - pedagógusoknál, müvészeknél - kommunisták vezetésével ezen az alapon bontakozik ki a marxizmus-leninizmus elmélyültebb tanulmányozása. A szocialista tábor és a nemzetközi kommunista mozgalom egységes fellépése néphatalmunk támogatására és pártunk következetes, internacionalista politikája 1956 november 4-e után azt eredményezte,hogy a munkásosztály és a parasztság, de az értelmiség soraiban is elmélyült a dolgozók nemzetközi összefogásának érzése, csökkent a burzsoá nacionalizmus befolyása.

Pártunk az ellenforradalom leverése óta sikeres erőfeszitéseket tett az eszmei-politikai nevelő munka széles körü kibontakoztatására és a kulturális élet sajátosságainak megfelelő munkamódszerek kialakitására. Hozzákezdtünk kulturális életünk legfontosabb elméleti kérdéseinek tisztázásához, s az irányitást egységes, pontos, a mi helyzetünknek megfelelő marxista-leninista elvek alapján végezzük.

A tömegek az ellenforradalom idején saját, közvetlen politikai tapasztalataikból győződtek meg arról, hogy a szo-

cializmus, a néphatalom szempontjából milyen nagy jelentősége van a kulturának. Ezért most fokozott figyelemmel kisérik íróink, müvészeink, szinházaink, sajtónk munkáját. Ez igen biztató egész kulturális fejlődésünk szempontjából.

Mindezek hatására eredmények mutatkoznak a kulturális alkotásokban is: máris születtek olyan irodalmi, müvészeti alkotások, amelyek a szocializmus épitésének talajáról ábrázolják népünk hősi küzdelmét az ellenforradalom legyőzéséért, a szocialista jövő megvédéséért. Pártunk további feladata, hogy erősitse kulturális életünknek ezeket a vonásait, és széleskörü ideológiai munkával biztositsa a kulturális forradalom végső győzelmét.

## IV.
## MAI KULTURÁLIS ÉLETÜNK FŐBB KÉRDÉSEI

Müvelődéspolitikánk irányelveinek meghatározásakor kulturális életünk mai általános helyzetéből és szocialista épitésünk szükségleteiből kell kiindulnunk. Továbbfejlődésünk szilárd alapját jelentik a felszabadulás óta elért eredményeink, melyekre bátran és büszkén támaszkodhatunk. Ám még ma is sulyos tehertételként nehezedik ránk a Horthy-rendszer szellemi öröksége, mely a revizionizmus és az ellenforradalom teremtette zürzavar eredményeként ujult erőre kapott, kölcsönhatásban a nyugatról beszivárgott reakciós eszmékkel. Elég széles értelmiségi és kispolgári rétegekre hatnak olyan nézetek, mint a "népi" ideológia, polgári humanizmus, melyek a Horthy-fasizmussal szemben tartalmaztak haladó elemeket, de ma már maradiak, sőt reakciósak, mert a munkásosztály vezető szerepe ellen hatnak, tehát szemben állnak szocializmust épitő népünk érdekeivel. Nem mult el nyomtalanul a revizionizmus és az ellenforradalom ideológiai támadása, eszméi felbukkannak a kulturális élet különböző területein.

Szocialista kulturánk, de egész társadalmi életünk világnézeti alapja a marxizmus-leninizmus. Annál sulyosabban esik

latba az a tény, hogy az értelmiségnek csak egy része tette magáévá a marxizmus-leninizmus világnézetét, mivel nagy szerepe van a kulturális alkotásban, a müveltség terjesztésében, és az ifjuság nevelésében, s számarányánál jóval nagyobb a befolyása a társadalomra. Ezt az ellenforradalom és az azt követő események világosan bebizonyitották. Legnagyobb részük lojális a népi demokratikus rendszer iránt, sok mindenben egyetért a párt, a kormány, általában a szocializmus célkitüzéseivel, de világnézetében nem áll szilárd talajon. Ez a helyzet részben akadályozza, hogy teljes erővel, képességük teljes kibontakoztatásával vegyenek részt a szocialista kultura épitésében (még ha szubjektive meg is van bennük a szándék), részben pedig állandó lehetőséget ad a burzsoá nézetek behatolására.

Számolni kell tehát azzal, hogy a magyar társadalom jelentős része még ki van téve az ingadozásnak, és erősen hat reá a burzsoá ideológia. Ilyen körülmények között - azért is, mert a nyiltan burzsoá, ellenséges nézetek jelentkezésére kevesebb lehetőség van - fokozott veszélyt jelentenek a marxista mezben fellépő revizionista elméletek és a "harmadik ut" "népi" ideológiája.

Különösen ártalmasak Lukács György antimarxista politikai-ideológiai nézetei. Az az elgondolás, hogy a különböző társadalmi rendszerü államok békés egymás mellett élésének korszakában a nemzetközi méretekben folyó harc fő ellentéte nem a szocializmus és a kapitalizmus, a munkásosztály és a burzsoázia között feszül, hanem a "demokratizmus és az antidemokratizmus" között, valójában az osztályharc feladását jelenti. Ez az elmélet ma nemcsak nálunk, hanem világszerte kárt okozó eszmei ütőkártyája a revizionistáknak, annál is inkább, mert Lukácsnak ez a felfogása kisebb vagy nagyobb mértékben kifejezésre jut a politika, a társadalomtudomány, a filozófia, az esztétika, a müvészet, a kultura kérdéseiről szóló irásaiban és állásfoglalásaiban egyaránt. Lukácsnak ez a véleménye szükségszerüen a pártosság, fiatal szocialista kulturánk és a szovjet kultura eredményeinek lebecsüléséhez, illetve tagadásához vezetett.

Az ellenforradalom után ujjáéledtek olyan régen elavult reakciós elméletek, mint a "népiek" tételei a "nemzetmentő parasztiőserőről", a városi kultura alacsonyabbrendüségéről és hasonlók, amelyeknek feleleveneditésével ismét tápot kapott a fajelmélet, a nacionalizmus, az antiszemitizmus teljesen még ki nem irtott hagyatéka.

Kulturális és ideológiai fejlődésünk egyik legfőbb akadálya továbbra is a nacionalizmus, amelynek a magyar társadalomban mély gyökerei vannak, s ezért az elmaradott rétegekben a nemzeti kultura nacionalista elképzelése él. Ezt használták ki a revizionisták. Az ellenforradalom egyik sulyos kártevése, hogy megerősitette a nacionalista nézeteket, "hazafiasnak" igyekezvén feltüntetni azokat.

A marxizmus-leninizmus világos határvonalat huz a nacionalizmus és a jogos nemzeti büszkeség, valamint a nacionalizmus és az igazi hazafiság között. Pártunk méltán tekinti magát forradalmi és szabadságharcos hagyományaink örökösének, és büszke arra, hogy a magyar kommunisták életüket nem kiméive jártak a függetlenségi és népfelszabaditó mozgalmak élén. A nacionalizmus lélekmérgező és nemzetvesztő ideológiájával a szocialista hazafiságot állitja szembe; a szocialista hazafiságot, amelynek legfőbb tartalma a haza felvirágoztatása a dolgozó nép javára és a dolgozók hazájának védelme minden támadással szemben, s amelynek kitéphetetlen alkotóeleme a fennhéjázástól mentes nemzeti öntudat éppugy, mint a nemzetközi összefogás a világ felszabadult, vagy szabadságukért küzdő népeivel.

Mindezeket figyelembe véve, különös jelentősége van annak is, hogy szilárd alapon, minden torzitástól mentesen vessük fel a szocialista kultura nemzeti sajátosságának kérdéseit.

A születő uj kultura: tartalmában szocialista, formájában nemzeti kultura. Megőrzi és magába foglalja mindazt a haladó kulturális kincset, amelyet évszázadok fejlődése saját nemzeti alkotásokban és más nemzetektől átvett értékekben fel-

halmozott, és azok legjobb eredményeit is felhasználva, a szocialista eszmeiségtől áthatva, magasabb szinten valósitja meg a népiség, nemzeti jelleg és humanizmus szintézisét.

A kultura szocialista eszmeiségének elsődleges fontosságát nyomatékosan kell hangsulyozni ma, amikor még hatnak bizonyos revizionista nézetek, és amikor - helyesen - nyilvánosságot biztositunk jó szándéku, a népi demokrácia iránt lojális, de nem szocialista alkotásoknak és állásfoglalásoknak is a kulturális élet különböző területein. A szocialista eszmeiség füzi össze egész kulturánkat a világ, elsősorban a Szovjetunió és a népi demokratikus országok szocialista kulturájával. Minden olyan törekvés, amely e szálakat szét akarja szakitani, a nacionalizmust erősiti. A munkásnemzetköziség jegyében lehet csak igazán mai és magyar a mi kulturánk, mert a munkásnemzetköziség nem a Szovjetunió vagy a testvéri népi demokráciák eredményeinek másolását jelenti, hanem azt, hogy ezek az eredmények - kölcsönhatásban - termékenyitően hatnak a mi kulturánk fejlődésére.

A munkásosztály vezető szerepét tagadó revizionizmus terjesztette azt a ma is ható felfogást, hogy korunkban a társadalom vezetése az értelmiséget illeti meg. A fiatalok között folytatott agitációjukban viszont a revizionisták azzal hitegetik az ifjuságot, hogy az övék a vezető szerep. E nézeteket igyekeztek és igyekeznek alátámasztani az ifjuság forradalmi lendületéről, avantgardizmusáról szóló hangzatos frázisokkal, illetőleg azokkal a hamis állitásokkal, melyeket mint az atomenergia békés felhasználása által elinditott nagy, tudományos és technikai átalakulásból levont "következtetést" igyekeztek feltüntetni.

A szocializmus épitésének általános - és nemcsak kulturális - feladatai mind több és több jól képzett, alapos általános és szakmüveltséggel rendelkező dolgozót követelnek meg az élet valamennyi területén. A szocialista fejlődés törvényszerü velejárója, hogy állandóan emelkedik a dolgozók kulturális és

technikai szinvonala, és nő az értelmiségiek száma. Csakis ezen az uton biztositható a szocializmus fölénye a kapitalizmus felett, és csakis igy lehet mind magasabb szinten kielégiteni a néptömegek szüntelenül növekvő anyagi és kulturális igényeit. E folyamat végső eredménye a szellemi és fizikai munka közötti lényeges különbség megszüntetése lesz.

Az általános kulturális és technikai szinvonalnak még gyorsabb ütemü fejlődését igényli a koruńkban végbemenő nagy tudományos és technikai átalakulás. Ezt az uj követelményt érvényesiteni kell a kulturális élet különböző területein, és figyelembe kell venni a részletes feladatok meghatározásánál. De semmiféle "technikai forradalom" nem változtat azon az alapvető tényen, hogy a kapitalista társadalom megdöntéséért és a szocialista társadalom felépitéséért folyó harcban a vezető szerep csak azé az osztályé lehet, amelynek létérdeke a szocializmus győzelme. Ez az osztály az "atomkorban" is a munkásosztály. Az értelmiség egyetlen társadalmi rendben sem alkotott önálló osztályt, tagjai mindig a különböző társadalmi osztályokból kerültek ki. Soha nem volt, nem lehetett a társadalom vezetője, bármily fontos és nélkülözhetetlen is társadalmi szerepe. Ugyanigy az ifjuság sem lehet a társadalom vezető ereje. Azt ugyanis, hogy a társadalomban kié a vezető szerep, egyetlen társadalmi formációban sem korosztályok vagy nemzedékek harca, hanem az osztályharc döntötte és dönti el. Az ifjuság sajátos szerepe társadalmunkban abban áll, hogy lelkesedésével, mozgékonyságával segitse a munkásosztály céljainak megvalósitását, a nemzet szocialista felvirágzását.

Szocialista kulturánk kibontakozását akadályozza, hatékonyságát csökkenti, hogy elég jelentős rétegek izlése - és ezzel együtt kulturális igénye - még ma is a Horthy-rendszertől örökölt kispolgári álkultura szinvonalán mozog. A kispolgári izlés viszonylag széleskörü hatását még nem sikerült megszüntetni, mert ez lassu és nehéz folyamat, s mert a mi munkánk sem volt elég erőteljes. Az ellenforradalom a fejlődést

visszavetett, és különösen a szórakozás különböző formáiban ujra elszaporodott a kulturális szemét. Müvészeti intézményeink - "a dolgozók igényei kielégitésének", "a kultura demokratizálásának" jelszavai mögé huzódva - sokszor engedtek és engednek a kispolgári izlés, az igénytelenség nyomásának, szem elől tévesztve a kulturális nevelés, a kulturális szinvonal emelésének alapvető feladatait. Gyakran gazdasági, gazdaságossági szempontokkal igazolják ezt a politikájukat, és részben indokoltan, mert egyes, a kulturális területet érintő gazdasági intézkedések valóban keresztezik a szocialista müvelődéspolitika helyes utjait.

Nem kevés akadállyal és nehézséggel kell megküzdenünk a szocialista kultura további fejlődéséért vivott harcunk folyamán. Feladataink nem oldhatók meg egyik napról a másikra, de minden feltétele adva van annak, hogy az eddiginél gyorsabban, biztosabban, megalapozottabban haladjunk előre. A párt szilárd és következetes marxista-leninista politikát folytat, és harcol mind a revizionista árulás, mind a dogmatikus torzitás veszélyei ellen. Nagyok eddigi eredményeink, és a magyar nép nagy többsége nem akarja a mult visszatérését, bizik a szocialista jövőben. A munkásosztály, a parasztság és az értelmiség legjava máris alkotója és hordozója a szocialista kulturának, és ez a bázis állandóan szélesedik, erősödik. Nem kétséges, hogy kulturális továbbfejlődésünk elveit és céljait örömmel teszik magukévá, és minden eszközzel elősegitik azok sikeres megvalósitását.

## V.

## A KULTURÁLIS MUNKA FŐ FELADATAI

A kulturális helyzet elemzése alapján a párt a következő feladatokat tüzi az oktatás, a népmüvelés, a müvészet, a tudomány dolgozói, az összes párt- és állami szervek elé:

### 1. Világnézeti nevelés

Az ideológiai, s ezen belül a kulturális fronton tapasz-

talható elmaradás és az ellenforradalom rombolása nyomán bekövetkezett visszaesés, eszmei zürzavar megszüntetése, müvelődésügyünk felvirágoztatása megköveteli a marxizmus-leninizmus térhóditását és győzelmét a kultura valamennyi területén. Az eszmei-politikai harcnak a müvelődés területén is a megerősödött jobboldali nézetek: a revizionizmus, a polgári és kispolgári törekvések ellen kell elsősorban irányulnia. Az ellenséges eszmei-politikai irányzatok közül ma a nacionalizmus, a "harmadikutas" felfogás, egyes müvészeti ágakban a burzsoá objektivizmus, a "politikamentes" álhumanizmus és a formalizmus a legélőbbek és a legveszedelmesebbek. Ezek többnyire egymással vagy más ellenséges nézetekkel összefonódva jelentkeznek. Ugyanakkor azt sem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy a revizionista fertőzés ellen nem orvosság a dogmatikus, szektás elmélet és gyakorlat; nem hanyagolható el tehát a harc ez utóbbi maradványai ellen sem, annál kevésbé, mert néhány kulturális intézményünkben a szektás szemlélet, a dogmatikus nézetek ujjáéledése is tapasztalható.

Az ideológiai előrenyomulásnak nem egyszerüen az a célja, hogy az ellenséges vagy helytelen nézeteket háttérbe szoritsa vagy elnémitsa, elhallgattassa, hanem elsősorban az, hogy ezeket legyőzze, eszmeileg szétzuzza, az emberek gondolkodásából kiüzze. Célja, hogy a marxizmus-leninizmus világnézetét terjessze, s hatékony érveléssel hozzájáruljon a munkásosztály és a parasztság szocialista öntudatának erősitéséhez, elmaradott gondolkodásu rétegeinek felvilágositásához, az értelmiség még ingadozó csoportjainak meggyőzéséhez, szocialista szellemü átformálásához.

A legfőbb módszer ezért: az elmélet bátor továbbfejlesztésére irányuló tudományos kutatás, a kultura valamennyi sajátos eszközének és lehetőségének felhasználása a marxista-leninista eszmék terjesztésére, a szocialista világnézet hadállásainak szakadatlan erősitése a müvelődés minden ágában, eleven elvi vita, eszmei harc az ellenséges vagy helytelen nézetek legyőzésére. Mindez természetesen

nem teszi szükségtelenné, sőt egyenesen megköveteli, hogy hatalmi intézkedésekkel akadályozzuk meg a kultura területén is mindazokat a törekvéseket, melyek nyiltan vagy álcázva népi demokratikus rendünk ellen irányulnak.

Az elméleti és kritikai munka, a nevelő és felvilágositó tevékenység számottevő megjavitása nélkül ezek a feladatok nem oldhatók meg. Ahhoz viszont, hogy a nevelő és felvilágositó tevékenység hatékonysága fokozódjék, hogy élénk kritikai élet bontakozzék ki valamennyi kulturális, müvészeti fórumon, elsősorban az elméleti-tudományos munkát kell magasabb szintre emelni. Kellő tudományos megalapozottság hiján ugyanis minden vita, minden birálat csak sekélyes, ötletszerü lehet, mely nemhogy segitené, hanem még zavarja is az eszmei tisztulás folyamatát.

Mindenekelőtt arra kell törekedni, hogy a munkásosztály még jobban összeforrjon a marxizmus-leninizmussal, a kommunista világnézet behatoljon eszmeileg kevésbé fejlett rétegeibe is. Csak igy töltheti be eredményesen történelmi küldetését, vezető szerepét a társadalmi, politikai és gazdasági épitőmunka valamennyi területén, nem utolsósorban magában a kulturális életben. A munkásosztály marxista-leninista müveltségének további gyarapodása, szocialista öntudatának magasabb szintre emelkedése termékenyitőleg fog hatni a társadalom minden rétege, s köztük természetesen az értelmiség politikai fejlődésére is, az eszmei tisztulásra, s igy kulturánk és kulturális életünk szocialista átformálására. De még gazdasági előrehaladásunk oly nagy fontosságu összetevői is, mint például a termelés és a termelékenység növekedése, a munkafegyelem megszilárdulása, az uj munkamódszerek iránti fogékonyság, a tulajdonhoz való viszony megváltozása - egytől egyig a legszorosabban összefüggnek a munkásosztály kommunista világnézetének megszilárdulásával, a szocialista öntudat megerősödésével.

Valamennyi kulturális szervünket és intézményünket - a sajtót, a rádiót és a televiziót, filmgyártásunkat és

könyvkiadásunkat - hassa át az a tudat, hogy nemcsak népi demokráciánk fejlődésének, a szocializmus eredményes épitésének, de a sajátos kulturális feladatok megoldásának is alapvető feltétele a munkásosztály szocialista világnézetének elmélyülése, s ezért ne sajnálják a fáradságot mindazoknak az eszközöknek, módszereknek, müvészi tartalmaknak és formáknak felkutatására, melyek ezt a célt a leghatékonyabban szolgálják.

Ebben a vonatkozásban nem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy a felszabadulás óta kétségtelenül elért nagy eredmények ellenére a munkásosztály egy részére még hat a burzsoá ideológia. Ez részben a mult hagyatéka, részben pedig annak a felhigulásnak a következménye, amelynek során kispolgári rétegek és deklasszált elemek kerültek a munkásosztályba. A kispolgárság befolyása főleg Budapesten, de egyes vidéki városokban is, erős, és nemcsak politikai, hanem kulturális téren is érezteti hatását. Az ilyen tendenciák ellen türelmes, szivós, sokoldalu nevelőmunkával - elsősorban a kultura nemes, értékes alkotásai segitségével - kell küzdenünk.

A munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségének további megszilárditása, de a magyar falu előtt álló nagy feladatok és távlatok is megkivánják, hogy nagyobb gondot forditsunk a parasztság eszmei-politikai nevelésére. A mezőgazdaság szocialista átszervezésének bonyolult feladata, az önkéntesség elvének párositása a következetes agitációval, nélkülözhetetlenné teszi a széleskörü eszmei felvilágositó munkát. Mindenek előtt a paraszti gondolkodásmód ama vonásai ellen kell sokoldaluan és türelmesen küzdeni, amelyek gátolják a parasztságot igazi érdekei felismerésében, a szocialista ut melletti döntésben. A maradiság, a megcsontosodott hagyományokhoz való ragaszkodás, a visszahuzó kistulajdonosi szemlélet káros hagyatékával szemben az együvé tartozás, a munkásokkal való testvéri összefogás szellemét kell kifejleszteni. Ennél a munkánál abból kell kiindulni, hogy a paraszti gondolkodás átformálódása nemcsak eredménye a falun eddig végbement társadalmi és politikai átalakulásnak, hanem

előfeltétele is a további változásoknak. Különösen fontos a termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok dolgozóinak szocialista öntudatát növelni, egyrészt a mazőgazdaság szocialista részének megerősitése, s ugyanakkor az egyénileg gazdálkodó parasztság világnézeti fejlődésének megkönnyitése céljából is.

Mint ahogy a városban, falun, a parasztság körében is hatnak - gyakran egyes szórakoztató intézmények elvtelen müsorpolitikájának következtében - a kultura kispolgári, sőt egyenesen burzsoá szellemü termékei. E kártékony folyamat ellen küzdeni kell, felhasználva az egészséges paraszti hagyományokat, a népmüvészet remekeit, a magyar és a külföldi kultura legértékesebb alkotásait.

Értelmiségi politikánk rendkivül fontos feladataként külön is ki kell emelni a nem marxista értelmiség ideológiai átformálásának kérdését. Ezt a munkát az eddiginél magasabb szinvonalon kell tovább folytatni, figyelembe véve az egyes értelmiségi rétegek sajátos helyzetét, fejlettségi fokát. Az eszmei meggyőzés eszközeinek alkalmazása mellett vonjuk be őket fokozottabban a szocialista épités gyakorlati feladatainak megoldásába, hogy a különböző szakmáju értelmiségiek munkájuk közben szerzett tapasztalataik alapján győződjenek meg a szocializmus igazságáról és felsőbbrendüségéről. Őszinte együttmüködési készségünk a nem marxista értelmiséggel azonban nem zárja ki, hanem feltételezi a segitő szellemü birálatot: a birálat is egyik eszköze ideológiai átformálásuknak, de a téves nézetek elleni harc nem válhat személyi üldözéssé, a birálat nem fajulhat megbélyegzéssé.

Az egész társadalmat átfogó világnézeti nevelő munka csak akkor járhat tartós eredménnyel, és a jövőre nézve távlatokat nyitó csak akkor lehet, ha az ifjuság marxista szellemü nevelését tekinti egyik legfontosabb feladatának. Minden társadalmi rendszer arra törekszik, hogy ifjuságát a maga világnézetére nevelje. Mi kommunista szellemü és világnézetü, müvelt, erkölcsös ifjuságot akarunk nevelni. A szocialista világnézet

elterjesztésében, a burzsoá életszemlélet és gondolkodásmód, erkölcs és izlés visszaszoritásában és megsemmisitésében a legnagyobb szerepük azoknak az oktatási intézményeknek van, amelyekre a párt és a kormány ifjuságunk tudatának és magatartásának formálását bizta.

A felnövő uj nemzedéknek a korszerü ismeretek és a tudományos eredmények elsajátitásával együtt meg kell ismernie és magáévá kell tennie a marxista-leninista világnézet alapjait, gondolkodásában, érzésvilágában, magatartásában ki kell formálnia a szocialista erkölcsöt. Ez olyan követelmény, amit oktatás- és nevelésügyünk feladatai között a legelső helyen kell hangsulyozni, annál is inkább, mert az ifjuság világnézeti-erkölcsi nevelésében jó néhány év óta sulyos bajok mutatkoznak, s az elért eredmények sem bizonyultak elég szilárdaknak. Igy eshetett meg, hogy az elmult időszak zürzavarai, ellentmondásai, majd az ellenforradalom nagymértékben visszavetették ifjuságunk szocialista szellemü fejlődését, s az ellenséges nézetek, főként a nacionalizmus, sovinizmus, irredentizmus, antiszemitizmus romboló hatása ismét jelentkezhetett.

Az átmeneti megtorpanás megszüntetésének minden előfeltételét megteremtette a párt szilárd és helyes politikája. De ha határozottan előre akarunk lépni az ifjuság erkölcsi-politikai nevelésében, látnunk kell, hogy az egyik leglényegesebb feladat: a pedagógusok és a párt kapcsolatának megszilárditása.

A pedagógusok tulnyomó többsége alapvető kérdésekben egyetért a párt és a kormány politikájával. Ahhoz, hogy a szocialista rendszer meggyőződéses és megingathatatlan hiveivé váljanak, biztositani kell számukra a bizalom légkörét, valamint a további erkölcsi és anyagi megbecsülést. Külön elismerés jusson azoknak, akik az iskolai munkájukon tul is - elsősorban az ifjusági szervezetekben és a népmüvelési munkában - segitik szocialista fejlődésünket.

A bizalom és megbecsülés légkörének biztositásával egyenrangu fontosságu, hogy komolyabban törödjunk szakmai, pedagogiai s főként ideológiai fejlődésükkel. Pedagógusaink eszmei-

leg-politikailag sokat fejlődtek az elmult 13 év alatt. De jelentős részük - ha gondolkodásában a szocialista világnézet egyes elemeit magáévá is tette - még nem marxista-leninista. Gyermekeink szocialista szellemü nevelését tehát javarészt nem marxista szemléletü pedagógusok végzik. Ez a helyzet hosszu ideig nem tartható fenn anélkül, hogy az ifjuságra káros hatással ne lenne. Meg kell tehát teremtenünk számukra a feltételeit annak, hogy minél gyorsabban, de magas szinvonalon és alaposan sajátithassák el a marxizmus-leninizmus tanitásait, lehetőség szerint egybekapcsolva ideológiai továbbképzésüket szakmai továbbképzésükkel, hogy képesek legyenek szaktárgyaik marxista szellemü oktatására.

Különös gonddal kell törödnünk az uj pedagógusok képzésével, annál is inkább, mert a pedagógusképzésnek sok fogyatékossága van eszmei-politikai és szakmai szempontból egyaránt. Mindenek előtt a tanitóképzésre áll ez, melynek problémáját a gimnáziumra épülő tanitó- és óvónőképző intézetek rendszere, a tanitóképzés reformja hivatott megoldani.

A szocialista szellemü nevelés keretében nagy figyelmet kell forditani ifjuságunk jellemének formálására. Erősitsük a gyermekekben a szülők és felnőttek iránti tiszteletet, a hazaszeretetet, a munkaszeretetet, a becsületességet, a társadalmi tulajdon megbecsülését, a szocializmus ügyéért érzett odaadást és felelősséget. Ebben a vonatkozásban külön ki kell emelnünk a munkával és a munkára nevelés módszerének pedagógiai és erkölcsi jelentőségét, amellett, hogy a cél érdekében ifjuságunk szocialista erkölcsi-politikai arculatának kialakitásában érzelmi és esztétikai lehetőségeket is fel kell használnunk.

Az ifjuság szocialista szellemü nevelésében a pedagógusokon, a Kommunista Ifjusági Szövetségen és az Úttörők Szövetségén kivül igen nagy feladatok hárulnak a szülőkre és az egész társadalomra. A pedagógusok ezt a munkát maguk, a szülők nélkül, vagy éppen azok ellenére nem tudják sikeresem megoldani. A szülők egy része gyermekeit a maga szocialista

meggyőződése szerint a szocializmus iránti szeretetre, a szocializmus épitésének feladataira neveli - helyesen -, mert igy készíti fel a legjobban a jövőre. Minden gyermek érdeke azt kivánja, hogy szocialista szellemben neveljék, hiszen felnőttként szocialista társadalomban fog élni. Meg kell ezt érteniük azoknak a szülőknek is, akik ma még nem meggyőződéses hivei népi demokratikus rendszerünknek, sőt még azoknak is, akik - mint a volt uralkodó osztályoknak tagjai - kiváltságaik elvesztése következtében vagy egyéb okból szemben állnak a szocializmus ügyével. Szerencsétlenné teszik gyermekeiket mindazok a szülők, akik megpróbálják szembeforditani őket a nép többsége által választott szocialista társadalmi renddel. Az ilyen gyermekekből meghasonlott, a társadalomban helyüket nem találó fiatalok lesznek, akik könnyen esnek áldozatul lelkiismeretlen politikai kalandoroknak. Az ellenforradalmi események sok tragikus példája tanusitja ezt.

Az ifjuság a jövő letéteményese. Állitsuk egész társadalmunk közgondolkodásának, törődésének középpontjába ifjuságunk nevelésének ügyét, és tekintsük ugy, mint a kulturális élet egyik elsőrendü feladatát. Irodalmunk, filmmüvészetünk, sajtónk, rádiónk az ifjuság jövőjéért érzett teljes felelősséggel segitsen e feladat megoldásában.

A világnézeti nevelésben, a marxizmus-leninizmus eszméjének elterjesztésében és diadalra juttatásában, ha lehet, még nagyobb jelentőségük és ezzel együtt felelősségük van felsőoktatási intézményeinknek, melyek a fontos gazdasági és politikai tennivalók megoldására, a szocialista kultura fejlesztésére és ápolására hivatott fiatal értelmiséget nevelik.

Az egyetemi ifjuság világnézeti nevelésében a legnagyobb szerepe az ideológiai oktatásnak van. Ezen a téren kell először számottevő fejlődést elérni. A hallgatók marxista-leninista oktatásának szinvonalát differenciáltabb tantervvel, a tanszékek vezetésének és az oktatók továbbképzésének megjavitásával kell emelni. A marxizmus-leninizmus magas szinvonalu oktatása alapvető, természetesen nem egyedüli feltétele a hallga-

tók teljes értékü világnézeti, politikai és erkölcsi nevelésének. Ehhez a szaktárgyi képzés szilárd ideológiai megalapozottságára, világnézetformáló hatására is szükség van. Ki kell egészülnie továbbá az egész oktatói kar céltudatos, rendszeres, a párt- és a KISZ-szervezetekkel egybehangolt, sokoldalu nevelői tevékenységével.

A szocialista szellemü nevelés szempontjából nagy jelentősége van annak is, hogy a diákotthonok életét tartalmasabbá, kulturáltabbá, vonzóbbá tegyük. Ezért a diákotthonokat az értékes pedagógiai hagyományok felhasználása, valamint a tárgyi feltételek fokozatos megteremtése utján kollégiumokká kell fejlesztenünk.

Egyetemi és főiskolai ifjuságunk nevelését csak megfelelően képzett, marxista világnézetü, politikailag szilárd oktatói kar tudja megoldani. Éppen ezért elvárjuk, hogy fokozottan törekedjenek a marxizmus-leninizmus világnézetének megismerésére és elsajátitására. Enélkül képtelenek lesznek a gondjaikra bizott ifjuságot szocialista szellemben oktatni és nevelni; a dialektikus materializmus megtermékenyitő hatása nélkül tudományos munkásságuk is előbb-utóbb zsákutcába kerülhet. Az egyetemek és főiskolák munkáját irányitó állami és pártszervek tekintsék halasztást nem türő feladatuknak, hogy - megfelelő szervezeti formákat teremtve, tudományos viták segitségével - mozditsák elő az oktatók ideológiai fejlődését.

### 2. A tudomány fejlesztése és a müveltségi szinvonal emelése

A szocializmus épitése növekvő, egyre sokoldalubb és felelősségteljesebb feladatokat tüz a tudományok müvelői elé. A szocialista épitőmunka, a népgazdaság és a kultura fejlődése tudományos megalapozottságot, a korszerü tudomány állandó fejlesztését, eredményeinek széles körü felhasználását igényli. Bátor, alkotó szellemü céltudatos kutatómunkára van tehát szükség, mind a társadalomtudományok, mind a természet- és müszaki tudományok területén. De ez a kutatómunka csak akkor lehet iga-

zán eredményes, a tudomány csak akkor töltheti be társadalmi szerepét, ha áthatja az egyedül tudományos gondolkodás: a marxista-leninista világnézet.

Különös jelentősége van hazánkban a társadalomtudományi kutatómunkának. A kutatások terjedjenek ki a marxizmus-leninizmus általános kérdéseire, tárják fel társadalmi fejlődésünk sajátos problémáit, ellentmondásait, s a konkrét magyar viszonyokból kiinduló elemzések és általánositások révén járuljanak hozzá a marxista-leninista társadalomtudomány fejlődéséhez, egész ideológiai-politikai nevelőmunkánk, propagandánk és agitációnk tudományos megalapozásához. A legfontosabb feladat: a marxista dialektikus materializmus elméletének és módszerének meghonositása az egyes tudományágakban, illetve a már megkezdett ilyen irányu munka erélyes folytatása; a reakciós filozófiai irányzatok és a társadalomtudomány különböző területein még mindig élő antimarxista nézetek elleni küzdelem, a szellemtörténeti szemlélet és módszer, a pozitivizmus, a burzsoá objektivizmus, a narodnyikizmus következetes birálata és befolyásának megszüntetése. A marxista társadalomtudományok nyujtsanak segitséget a bukott horthysta rendszer és a mai kapitalizmus lényegének, jellegének feltárásához, leleplezéséhez, a szocializmus felsőbbrendüségének konkrét megvilágitásához és bizonyitásához. Valamennyi társadalomtudomány tekintse mind elméleti, mind pedig gyakorlati időszerü vonatkozásai miatt legsajátabb, közvetlen feladatának az 1956 októberi ellenforradalom ideológiájának részletes elemzését és leleplezését.

A ma is ható és az emberek tudatát fertőző ellenséges vagy téves nézetek eloszlatásában sokat tehet filozófiai tudományunk a revizionizmus és a dogmatizmus elméleti alapjainak, ismeretelméleti gyökereinek feltárásával, s nem utolsósorban a modern természettudományok és az egyes társadalomtudományok eredményeinek általánositásával.

Történettudományunk a magyar nép és a magyar munkásmozgalom, valamint a szomszédos szocialista országokhoz füződő kapcsolataink történetének feldolgozásával, a magyar nacionaliz-

mus és sovinizmus több évszázados előzményeinek, okainak elemzésével, a pesszimista történelem-szemlélet leleplezésével mozdithatja elő népünk szocialista nevelését.

Közgazdaságtudományunk a szocializmus politikai gazdaságtanának továbbfejlesztésével, az elmult évek gazdaságtörténetének értékelésével, gazdaságpolitikánk és tervezésünk tudományos alapjainak kidolgozásával járulhat hozzá fejlődésünkhöz.

Esztétikánk, nyelv-, irodalom- és zenetudományunk az eddiginél hatékonyabban és a marxizmus igényesebb alkalmazásával vizsgálja nyelvünk, a magyar és a világirodalom, a zenemüvészet belső törvényszerüségeit, fejlődését és eredményeit, s ezzel járuljon hozzá müvészeti életünk eszmei tisztulásához, egész népünk kulturájának, öntudatának és izlésének fejlesztéséhez.

A természet- és a müszaki tudományos kutatómunkát az alaptudományok és az alkalmazott tudományok, a távlati tervek és az aktuális részletfeladatok helyes arányának kialakitásával a népgazdaság igényeinek szolgálatába kell állitani. A természettudományokban a legfontosabb az atomenergia békés felhasználását, az alapanyagipar és az energiabázis kiszélesitését elősegitő kutatás. Különösen az atomfizikai, anyagszerkezeti és kémiai kutatásokat kell fokozni kisérleti és elméleti irányban egyaránt.

A szocialista világrendszer összefogott tudományos erői lehetővé teszik, hogy a hazai tudományos kutatás főleg azokon a területeken folyjék, amelyeken értékes hagyományaink vannak, és a világszint aránylag kisebb erőfeszitéssel elérhető. Általában a kutatás tervszerü kifejlesztésével el kell érni, hogy a hazai természet- és müszaki tudományok eredményei hatékonyan hozzájáruljanak a szocialista épités gazdasági feladatainak megoldásához, és a hazai adottságoknak megfelelően feldolgozzák, alkalmazzák és fejlesszék azokat a vivmányokat, amelyeket a tudományos fejlődés világszerte, különösen pedig a testvéri szocialista országokban, elsősorban a Szovjetunióban elért. Saját erőinkhez mérten részt kell vennünk abban a

békés versenyben is, mely a szocialista és a kapitalista világrendszer között folyik a tudományos, a technikai és a kulturális elsőbbségért.

Sokoldalu és tervszerü erőfeszitést kell kifejtenünk egész népünk müveltségi szinvonalának emelésére, hogy fokozatosan megszüntethessük azt az ellentmondást, amely korunk, a szocialista épités követelményei és a jelenlegi helyzet között fennáll. A szocialista épités feladatait csak akkor tudjuk megoldani, ha nagy számban vannak kiváló elméleti tudásu, de a gyakorlati élettel is szorosan összeforrott tudósaink, minden uj iránt fogékony, a termelőmunka módszereinek tökéletesitésén buzgólkodó mérnökeink és technikusaink, jól képzett szakmunkásaink, és általában, ha egész népünk technikai müveltsége, kulturája szüntelenül mélyül, gazdagodik, lépést tart az uj eredményekkel. Ezért halaszthatatlan teendőink között is az egyik legfontosabb egész oktatási rendszerünknek a korszerü tudományosság szinvonalára emelése.

Magasabb igényekkel és magasabb szinvonalon kell folytatni a szocialista szakemberképzést. Az egyetemeken és főiskolákon a képzés alkalmazkodjék a tudomány rohamos fejlődéséhez és a gyakorlat uj igényeihez. Az egyetemek és főiskolák oktatói tevékenysége nem korlátozódhat az ismeretek enciklopédikus átadására. Az oktatás módszereit olyan irányban kell továbbfejleszteni, hogy azok - a vizsgakövetelményekben előirt tárgyi ismeretek elsajátitása mellett - segitsék elő a hallgatók önálló gondolkodásának, kezdeményező készségének, alkotó erejének kibontakozását. Jó tankönyvek és jegyzetek tervszerü kiadása is hasznosan szolgálhatja ezt a célt.

Szocialista felsőfoku oktatásunk és egész kulturális forradalmunk egyik igen jelentős vivmánya a felnőtt dolgozók egyetemi és főiskolai tanulása a levelező és esti oktatás keretében. Már eddig is fontos hivatást töltött be ez az oktatási forma, főleg felnőtt munkások és parasztok értelmiségi munkára való felkészitésében. A hallgatók jobb kiválogatásával, az oktatás szinvonalának emelésével, célravezető módsze-

rekkel és a tanulási feltételek megjavitásával biztositani kell, hogy a levelező és esti tagozatok hallgatói a teljes értékü szaktudás elsajátitása alapján kapják meg diplomájukat.

Az egyetemeknek és főiskoláknak fontos feladataik vannak a szocialista tudomány fejlesztésében és a tudományos utánpótlás nevelésében is, ennek megfelelően fejlesztjük az egyetemi oktatást. Törekedni kell arra, hogy - lépést tartva a tudomány és a technika gyors fejlődésével, a szocialista épités igényeivel - az egyes karok profiljába illő minél több tudományág képviselve legyen az egyetemeken.

Mind az ipar és a mezőgazdaság, mind pedig a tudomány fejlődésének kölcsönösen elengedhetetlen feltétele a termelés és a tudomány szoros kapcsolata. Ezért rendkivül fontos, hogy az egyetemek és főiskolák vegyék ki részüket az ipari és mezőgazdaságfejlesztés tudományos alapjainak kidolgozásából. Hasonlóképpen szorosabb kapcsolatot kell kiépiteni a tanárképző karok és az általános és középiskolások között. Az egyetemek vállaljanak szerepet a különböző szakterületeken müködő értelmiségi dolgozók szakmai továbbképzésében is.

Az általános és középfoku oktatásban mielőbb felül kell vizsgálni és a követelményeknek megfelelően átalakitani, kiegészitени az általános müveltség hagyományos tartalmát, különös tekintettel az ifjuság életre való felkészitése szempontjából oly nagy jelentőségü gyakorlati müszaki oktatás bevezetésére és kiszélesitésére. Folyamatosan, ahogy gazdasági helyzetünk engedi, el kell látni valamennyi iskolát a természettudományos oktatáshoz, a technikai és technológiai ismeretek elsajátitásához szükséges kisérleti és szemléltető eszközökkel, felszerelésekkel és szerszámokkal. Meg kell szervezni az iskolák eleven kapcsolatát a szocialista ipar és mezőgazdaság üzemeivel. Biztositani kell, hogy a törvény előirásainak megfelelően minden tanköteles koru gyermek elvégezze az általános iskola nyolc osztályát, és lehetőség szerint minél előbb szakrendszerü oktatásban részesüljön. Ehhez

mindenekelőtt a tanteremhelyzeten kell segiteni, s első lépésként a következő három évben 3500, a korszerü egészségügyi és pedagógiai követelményeknek megfelelő tantermet kell felépiteni, ezután pedig, ahogy mód nyilik rá, jelentősen gyorsitani kell az iskolaépités ütemét. Már most gondolnunk kell arra, hogy később bevezetjük a kötelező középiskolai oktatást. Ezért szükségessé válik középiskolai rendszerünk szerkezetének felülvizsgálata.

Oktatásügyünk és a magyar tudomány közös hivatása, hogy segitse emelni a munkásosztály általános és technikai müveltségének szinvonalát, annak a gondolatnak a jegyében, hogy a szocializmus végleges győzelme szempontjából mulhatatlanul szükséges a termelés ütemének jelentős meggyorsitása, általában a termelési kultura szinvonalának ugrásszerü emelése.

E feladatok megoldása egyre nagyobb szakképzettséget és magasabb müveltséget követel. Ez az utja annak is, hogy a legtehetségesebb munkások jól felkészült értelmiségiekké váljanak.

A nagyüzemi gazdálkodásra való áttérés és a mezőgazdasági termelés gyorsabb ütemü fejlesztése megköveteli, hogy emelkedjék a parasztság általános és agrotechnikai müveltségének szinvonala, szakmai tudása. A mezőgazdaság előtt álló kettős, egymástól elválaszthatatlan és egy időben megoldandó feladatot: a szocialista átalakitást és az egész mezőgazdaság fejlesztését csak olyan parasztság tudja teljesiteni, amelynek látóköre, igénye napról napra tágul, s az évezredes maradi hagyományokat, elavult módszereket képes a korszerü tudomány vivmányaival felcserélni. Javitani kell a falu kulturális viszonyait azért is, hogy csökkenjen a falusi lakosság - főleg a fiatalság - elvándorlása a városokba.

A falu müveltségi állapotának a megjavitása megköveteli és egyben fel is tételezi, hogy értelmiségiek nagyobb számban helyezkedjenek el vidéken, főként falun. Neveléssel, meggyőzéssel, felelősségérzetük növelésével és az anyagi ér-

dekeltség fokozásával meg kell szüntetni a fiatal értelmiségiek vonakodását a vidéki és különösen a falusi munkától.

Városon és falun egyaránt nagy figyelmet kell forditani az általános, illetve középiskolát végzett és onnan a termelő munkába kerülő fiatalokra. Megfelelő tartalmu továbbképzéssel készitsük fel őket arra, hogy helyt tudjanak állani a mezőgazdasági vagy ipari munkában, s emellett célravezető művelődési és nemes szórakozási lehetőségek biztositásával egyengessük helyes irányu kulturális és erkölcsi fejlődésük utját.

A város és a falu közötti kulturális különbség megszüntetésének egyik lépcsőjeként, de általában egész művelődésünk egészségesebb fejlődése, szélesebb alapokra helyezése érdekében is fejleszteni kell a vidéki városok kulturális életét. A főváros kulturális vezetőszerepét fenntartva, törekedjünk arra, hogy erősebb kölcsönhatás alakuljon ki Budapest és a vidéki városok között. A fővárosban és a vidéki városokban egyaránt fokozni kell a munkáslakta kerületek kulturális ellátottságát. A Művelődésügyi Minisztérium és a megyei tanácsok közös munkájával készitsék el az egyes megyék kulturális fejlesztésének programját, a helyi szükségleteket és adottságokat összeegyeztetve az országossal. A tervek elkészitésénél legyenek figyelemmel a leginkább elmaradott megyék, területek helyzetére. Tovább kell fejleszteni hagyományos vidéki kulturális központjainkat, és uj kulturális központok kialakitására kell törekedni, összhangban a gazdasági épitéssel.

A dolgozó nép művelődésének állandó folyamatában nagy szerepe van a különböző tömegszervezetek világnézeti, politikai, tudományos, művészeti és szakmai ismeretterjesztő tevékenységének. A szakszervezetek tekintsék munkájuk szerves részének a munkások szakmai képzését és igényes kulturális nevelését. A Kommunista Ifjusági Szövetség segitse a fiatalok művelődését, fejlessze izlésüket, és keltse fel bennük az érdeklődést a szocialista kultura magasrendü alkotásai iránt.

A kulturális nevelő munkában jelentős feladatot tölthet be az értelmiségiek tömegszervezete, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat. Az ismeretterjesztő munka hatékonysága érdekében azonban ki kell küszöbölni mind a sematizmus, a felszínesség maradványait, mind az "apolitikus objektivizmus" tendenciáit. Méltó helyet kapjon benne a természettudományos ismeretek, a materialista világnézet terjesztése. Az előadásokat - bárhonnan vegyék is témájukat - pártosság, a marxizmus-leninizmus szelleme hassa át.

A művelődési otthonok hálózatát - elsősorban társadalmi erőforrások igénybevételével - fokozatosan teljessé kell tenni. Az irányitás megjavitásával, a különböző kulturális szervek tevékenységének jobb összehangolásával el kell érni, hogy hivatásuknak megfelelően valóban művelődési otthonokká váljanak, amelyek művelődési lehetőséget, társas szórakozást és kulturált pihenést biztositanak a dolgozók különböző rétegeinek. Munkájukban hasznositsák az egykori munkásotthonok, olvasókörök jó és folytatható hagyományait. A művelődési otthonok biztosithatják a legmegfelelőbb kereteket a munkások és parasztok öntevékeny művészeti csoportjainak tevékenységéhez. Az énekkarok, a tánc- és szinjátszó csoportok vonják be üzemük és falujuk minél több dolgozóját a kulturális munkába, és a szép hagyományok folytatásával, erejükhöz mért feladatok vállalásával szolgálják dolgozótársaik és a maguk nemes szórakoztatását. A kispolgári giccs behatolásának meggátlására, az izlés fejlesztésére az öntevékeny művészi csoportok tehetnek legtöbbet.

Mielőbb be kell fejeznünk könyvtárhálózatunk kiépitését, elsősorban a még hiányzó járási és falusi könyvtárak létrehozásával. Ezzel párhuzamosan jobban meg kell szervezni az ipari gócpontok, munkáslakta területek és a tanyavilág könyvvel, könyvtárral való ellátását. Szükség van az iskolai könyvtárak nagyarányu fejlesztésére is. A könyvtárak jó munkája értékes hozzájárulást jelent a tömegek izlésének, müveltségének, erkölcsi és politikai arculatának formálásához.

Egész népmüvelési munkánk célja az legyen, hogy - az egyes rétegek sajátos helyzetét figyelembe véve és a megfelelő módszereket alkalmazva - elérjük: müvelt, magas igényü, fejlett izlésü emberek, valóban "kimüvelt emberfők sokasága" legyen a mi népünk.

### 3. A müvészetekről

Népünk szocialista nevelésében, izlésének fejlesztésében a párt nagy jelentőséget tulajdonit a müvészeteknek - az irodalomnak, a szinház- és a filmmüvészetnek, a zenének, a képzőmüvészetnek - és minden eszközzel elősegiti fejlődésüket.

A párt értékeli azt a tisztulási folyamatot, mely az ellenforradalom fegyveres leverése óta - az általános politikai konszolidáció és a kommunista müvészek erőfeszitéseinek eredményeként - végbement, de azt is megállapitja, hogy a müvészetek fejlődésének még mindig legnagyobb akadálya a revizionizmus és az ellenforradalom által kiváltott eszmei zürzavar és müvészi bizonytalanság. Azok az alkotó müvészek, akik jól ismerik a magyar valóságot, és az egész szivükkel a munkásosztály mellett állnak, nem ingottak meg. Vannak olyan müvészeink is, akik korábban már szocialistának vallották magukat, de - őszinte sajnálatunkra - a nehéz időben nem álltak helyt, és most elfordultak mai életünktől. Ez az elfordulás azt tükrözi, hogy müvészeink egy része világnézeti elmaradottsága miatt képtelen megérteni a mai társadalmi folyamatok lényegét, és ezért nem tud teljes szivvel a szocializmus ügye mellé állni. Ezeknek a müvészeknek pártunk segit világnézeti elmaradottságuk felszámolásában, hogy közelebb kerüljenek a szocializmus ügyéhez, hogy egybeforrhassanak a szocializmust épitő dolgozó néppel, és ennek eredményeként sikeresen ábrázolhassák a mult harcait és a mai valóságot.

A revizionizmus és az ellenforradalom számlájára irandó az is, hogy - főleg fiatal - müvészeink egy részére nagy hatás-

sal vannak a polgári dekadencia különböző irányzatai a naturalizmustól a szürrealizmusig, s alkotásaikkal művészileg is zsákutcába jutottak. Egyesek felujitanak olyan régi, formalista törekvéseket, amelyeken a legjobb művészek nemcsak a szocialista, hanem a kapitalista országokban is már régen tuljutottak. Mi nem értelmezzük vulgárisan a művészetek közérthetőségének helyes követelményét, mert a vulgáris értelmezés az ábrázolás elszegényedését idézi elő, s feleslegesen megköti a művész kezét ott, ahol kezdeményező képessége, önállóságának érvényesülése helyénvaló. De a művészeti dekadencia eszmei üressége, öncélu formarombolása és emberellenes tendenciája idegen a mi társadalmi rendünktől és világnézetünktől, idegen a szocialista humanizmustól. A párt semmiképpen sem nyugodhat bele abba, hogy a polgári dekadencia selejtes formalista termékei, s az ezek forrásául szolgáló nézetek gátlástalanul fertőzhessék népünk izlését és művészeti életünk fejlődését.

A marxista-leninista világnézeten és a művészetek eddigi fejlődésének legjobb hagyományain, legelőremutatóbb eredményein alapszik korunk művészetének legmodernebb, adekvát alkotói módszere: a szocialista realizmus. Meggyőződésünk, hogy csak a szocialista realizmus módszerének segitségével lehet a valóság bonyolult jelenségeit a maguk teljességében, mozgásukban és fejlődésükben, magas művészi fokon ábrázolni, a nép ügyét művészi eszközökkel leghatékonyabban szolgálni.

A stilusvitákat hatalmi szóval, rendeletekkel nem lehet eldönteni, de lehet és kell támogatni minden realista irányzatot, mert ugy véljük, hogy az igazán realista szándéku és szemléletü művész, ha nem zárkózik el a dolgozó nép szocializmusért folytatott harcától és támogatja azt, a valóság tényeitől és a maga belső művészi inditékaitól vezérelve, a nép és a párt segitségével, előbb-utóbb eljut a szocialista realizmushoz. Művészeti életünkben a legnagyobb támogatást éppen a szocialista realista törekvéseknek nyujtjuk.

A művészetek fejlődéséhez szükséges erkölcsi és anyagi támogatás mellett messzemenő szabadságot biztositunk a népet szolgáló művészeknek: a témaválasztásban, a feldolgozás módjában, az irányzatok, a formakisérletezések kérdésében. A művészetek ábrázolják mindazt a szépséget és nagyságot, amely dolgozó népünk mindennapjaiban oly megkapó erővel tárul elénk, de mutassák meg életünk nehézségeit is: a népen belüli ellentmondásokat éppugy, mint a nép és ellenségei közötti kibékithetetlen ellentétet. Mi ezt értjük alkotó szabadságon, éppen ezért elvetjük a művészet szabadságának individualista, polgári értelmezését, amely formakisérletezés ürügyén visszahuzó tendenciákat kiván érvényesiteni, és a problémák bátor felvetésének cimkéjével ellenséges nézetek dugáruját próbálja művészeti életünkbe becsempészni. Az igazi művészetnek nem lehetnek a nép vágyaival, törekvéseivel, érdekeivel ellentétes céljai, s nemcsak politikailag, de művészileg is zsákutcába kerül, aki ezekkel szembefordul.

Művészeti életünk egészséges továbbfejlődése, a mai magyar valóság ábrázolásának igénye megkivánja, hogy az alkotó művészek szoros kapcsolatot teremtsenek dolgozó népünkkel, ismerjék annak mindennapi életét. Ezt a követelményt lehetetlen kielégiteni, ha művészeink jelentős része pusztán multbeli élményeire hagyatkozik, vagy bezárkózik a szük művészeti körökbe. De nem célravezetőek az olyan külsődleges módszerek sem, mint az alkalomszerü üzem- vagy falulátogatások. A problémát még csak sulyosbitja és elmélyiti az, hogy fiatal, kezdő művészeink is kizárólag művészi tevékenységükből kivánnak megélni, huzódoznak más jellegü munka vállalásától, holott az igy szerzett tapasztalatok megtermékenyitőleg hatnának művészi fejlődésükre is.

Az egyes művészeti ágakhoz kapcsolódó intézmények: könyvkiadók, szerkesztőségek, filmgyárak, szinházak, mozik, a rádió és a televizió, zenei és képzőművészeti szervek, szórakoztató intézmények vezetői és munkatársai biztositsák a párt művészetpolitikájának érvényrejutását, és állitsák munkájuk középpontjába a minden szükkeblüségtől mentes, szocialista szellemü nép-

népmüvelés feladatait. Változatos eszközökkel gondoskodjanak arról, hogy a magyar és a nemzetközi kultura igazi értékei, s mindenekelőtt a szocialista kultura alkotásai minél szélesebb rétegekhez eljussanak. Küzdjenek a kispolgári izlés, a giccs, a különböző dekadens burzsoá irányzatok ellen, és a közönség izlésének jótékony befolyásolásával segitsenek megszüntetni az elmaradottabb tömegek kivánságai és a szocialista kultura magasabbrendü igényei közötti ellentmondást.

Ezekért a célokért induljanak harcba a kommunista kritikusok, forgassák bátran a kritika fegyverét az uj müalkotások eszmei tisztasága, a müvészi formák gazdagodása, a burzsoá nézetek és irányzatok leküzdése érdekében.

Nincs szebb feladat, mint a nép szolgálata. Ugy gondoljuk: a magyar müvészek tulnyomó többségének is ez az emberi-müvészi hitvallása. És meggyőződésünk, hogy a dogmatikus torzitásoktól és a revizionista kártevéstől megtisztuló müvészeti élet lehetőséget ad olyan müvek alkotására, melyek méltók szocializmust épitő dolgozó népünk nagyszerü erőfeszitéseihez és eredményeihez.

## VI.

## A KULTURÁLIS ÉLET PÁRT- ÉS ÁLLAMI IRÁNYITÁSÁRÓL

A kulturális forradalom véghezvitele, a szocialista kultura megteremtésének feladata elvszerü, következetes párt- és állami irányitást követel meg a kulturális életben. Elvetünk minden olyan felfogást, amely a kultura fejlődésének ösztönösségét vallja. A revizionizmus és az ellenforradalom célja a szocialista rendszer elleni támadás, a néphatalom megdöntése volt. Mivel a párt vezető szerepe a proletárdiktatura rendszerének nélkülözhetetlen alkotó eleme, a pártvezetés elleni támadások egyben a szocializmus alapjait is támad-

ják. A revizionizmus ezért tüzte ki célul a kulturális életben is a pártirányitás felszámolását. Ha nincs párt- és állami irányitás, nincs szocialista kultura sem, szabadon burjánozhatnak a reakciós burzsoá nézetek, és ha a szocialista tudat meggyengül, könnyebbé válik magának a szocialista gazdasági-társadalmi alapnak a felszámolása is.

A párt- és állami irányitás szükségességének ismételt, nyomatékos leszögezése mellett meg kell határozni azokat a fő módszereket, amelyekkel ez az irányitó tevékenység érvényre jut.

A munkásosztály forradalmi pártja az adott helyzet marxista-leninista elemezéséből kiindulva a reális lehetőségek és szükségletek számbavételével - összhangban a szocialista épités általános feladataival - megszabja a kulturális fejlődés fő vonalát, állást foglal e fejlődés legfőbb elvi-ideológiai kérdéseiben, megszervezi a dolgozó tömegek aktiv részvételét a kulturális forradalomban, irányitja és ellenőrzi a megfelelő állami szervek munkáját. Az állami szervek pedig gondoskodnak az elvek gyakorlati megvalósitásáról, a szervezeti feltételek biztositásáról, a rendelkezésre álló eszközök helyes felhasználásáról. De az állami szervek feladata a káros, negativ törekvések megfékezése, az ellenséges kisérletek meghiusitása is. Ezért a romboló hatásu müvekkel, selejtes fércmunkákkal szemben szervezeti intézkedéseknek is helyük van.

Az irányitás fő eszköze azonban az eszmei befolyásolás. Ez a marxizmus-leninizmus tanitásának és az erre épülő pártpolitikának szüntelen magyarázását, a káros, ellenséges nézetek elleni eszmei harcot jelenti. Az irányitás módszereiben is messzemenően figyelembe kell venni az egyes kulturális területek sajátosságait, s harcolni kell az irányitás bürokratizmusa ellen.

A központi irányitás megszilárditásával egyidejüleg fokozni kell a helyi kulturális szervek és intézmények, az alkotó műhelyek önállóságát és felelősségét. Továbbra is támaszkodni

kell a kulturális élet legjobb kommunista és pártonkivüli munkásaira, a különböző tanácsadó testületekre, bizottságokra, szövetségekre, és gondoskodni kell arról, hogy a kulturális élet kulcspozicióiba megfelelő emberek kerüljenek: olyan jellemes és párthü, szakmailag hozzáértő kommunisták és pártonkivüliek, akik merik vállalni a felelősséget a rájuk bizott területért, s készek harcolni a párt politikájának érvényre juttatásáért.

Elsősorban az ő támogatásukkal el kell érni, hogy a kulturális intézmények és alkotómühelyek kommunista szellemben neveljék a müvészeket és tudósokat, és segitsék nemes hagyományokban gazdag tudományunkat és müvészetünket uj, minden eddiginél magasabb szinvonalra emelni.

Az állami irányitásban jelentős szerepe van a kulturális élethez szükséges anyagi-technikai eszközök biztositásának és helyes elosztásának. Az elkövetkező időben gazdasági lehetőségeinkkel arányban növelni kell a müvelődésre forditott anyagi eszközöket. A különböző minisztériumok, tömegszervezetek és intézmények tárják fel a társadalmi erőforrásokat, és kulturális rendeltetésü pénzösszegeiket összehangoltan, tervszerüen, takarékosan és kellő ellenőrzés mellett használják fel. A kulturális területek dolgozói mindenütt lépjenek fel a pazarlás, a felelőtlenség, valamint a szocialista erkölcsöt sértő összefonódások, juttatások rendszere ellen: sáfárkodjanak hüségesen minden egyes forinttal, forditsák a dolgozó nép hasznára, amely rendelkezésükre bocsátotta.

*

* *

Tizenhárom esztendeje már, hogy a Szovjetunió hadserege leverte népünk kezéről a fasiszta rabság bilincseit; tizenhárom éve vette kezdetét nemzeti történelmünk legnagyszerübb korszaka. A parasztsággal szövetséges munkásosztály megteremtette saját hatalmát, és népünk a párt vezetésével a szocialista fejlődés utjára lépett. Az 1956-os ellenforradalmi tá-

madás ellen a szocialista tábor segitségével megvédtük népi demokráciánkat, és ezzel biztositottuk a szocialista jövő távlatait népünk számára. A szilárd munkáshatalom teszi lehetővé hazánk további előrehaladását és kulturális felemelkedését. A hajdan elnyomott, tudatlanságban élő magyar nép egymás után hóditja meg a kultura ormait. Ott halad a testvéri népek családtagjaként az emberi fejlődés fő sodrában, s tetteinek nyomán épül a szocialista ország, virágzik a szocialista kultura.

Büszkén tekinthetünk vissza a megtett utra; nagyok, felemelőek eddigi eredményeink. De sokkal nagyobbak a még meg nem oldott feladatok; a felemelkedés utjának hosszabb és meredekebb része még előttünk van. Itt vázolt céljaink egész népünk érdekeit szolgálják, ezért számitunk minden becsületes, hazáját és népét igazán szerető ember tevékeny közremüködésére abban a harcban, melyet e célok eléréséért folytatunk.

Magyar kultura munkásai! Tudósok! Irók! Müvészek! Pedagógusok!

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága felhivja a magyar kultura vezető szerveit és intézményeit, valamennyi dolgozóját, tekintsék e most kibocsátott okmányt munkájuk vezérfonalának. Dolgozzák ki ennek alapján részletesen tennivalóikat, és kezdjenek hozzá azok megvalósitásához. Népünk javára, szocialista kulturánk érdekében kifejtett erőfeszitéseikhez a párt Központi Bizottsága minden segitséget megad.

Az MSZMP Központi Bizottsága felhivja a párt minden tagját, a dolgozó tömegeket: müvelődési politikánk itt lefektetett irányelvei alapján küzdjenek a szocialista kultura e nagy céljainak valóra váltásáért.

Ft. 3,10

VÉRTES GYÖRGY

# Az Országgyülési Könyvtár Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjteményéről

Az Országgyülési Könyvtár "Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjtemény"-be foglalta mindazokat a kiadványokat, amelyek az első magyar proletárdiktatura fennállása alatt jelentek meg. A Magyar Tanácsköztársaság 40. évfordulója alkalmából az Országgyülési Könyvtárban szervezett különgyüjteményben a tudományos kutatás számára és az érdeklődők részére ezzel hozzáférhetővé válik ez a történelmi anyag.

A Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjtemény anyagának tekintélyes része a proletárdiktatura alatt, vagy az ellenforradalom első időszakában került az Országgyülési Könyvtár állományába. A Horthy-fasizmus több mint kétésfél évtizede alatt ezeket a nyomtatványokat elkülönitették és különféle jelzésekkel ("Zárt anyag", "Nem kölcsönözhető", "Szigoruan bizalmas", stb.) ellátva páncélszekrényben őrizték, kizárólag hatósági célokra bocsátották rendelkezésre. Ezek a könyvritkaságok a felszabadulás

után is alig kerültek olvasó-forgalomba.+ A személyi kultusz következményeként az összes könyvtárak

---

+ Az Országgyülési Könyvtárt a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1952. évi május 14-én hozott 2042-13/1942. (V.14) M.T. sz. "A könyvtárügy fejlesztéséről" szóló határozatáig amugyis kizárólag az országgyülési képviselők és a felsőház tagjai /a "főrendek"/ látogathatták /ha látogatták.../, ezeken kivül csak azok, akiknak az országgyülés elnöke engedélyt adott. A Magyar Népköztársaság nyilvános közkönyvtárrá nyilvánitotta az Országgyülési Könyvtár értékes anyagát: a magyar népidemokrácia könyvtárhálózatának keretében - mint a legujabb kor /1917-től/ történelme, a politika az állam és jogtudomány, valamint az államigazgatás országos jellegü tudományos szakkönyvtárában - az 1953-ban végrehajtott átalakitási munkálatok folyamán korszerüvé fejlesztett olvasótermekben, uj kutatószobákban (a magyarországi kulturálisforradalom egyik - nem lebecsülhető - példájaként) 1952. juniusától napjainkig 326.982 olvasó 608.917 kötetet vett igénybe (Az Országgyülési Könyvtár évi jelentéseinek adatai alapján.) A Magyar Tanácsköztársaság kiadványai azonban az Országgyülési Könyvtár nagyarányu fejlődésének e korszakában is - már önmagában a nehezen

alig szenteltek figyelmet erre az anyagra. A Magyar Tanácsköztársaság kiadványai tulajdonképpen csak most, a Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjtemény felállításával válhatnak nemzeti közkincsé.

Első kommunista kiadványok

Az Országgyülési Könyvtár Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjteménye anyagának zömét azok a nyomtatványok képezik, amelyek a "Magyar Tanácsköztársaság" fennállásának ideje alatt (1919. március 21-től 1919. augusztus 2-ig) jelentek meg. A Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjteményben ezeken kivül helyet kaptak a Kommunisták Magyarországi Pártja kiadványai is, amelyek a kommunista párt megalakulásától (1918. november 20.) a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásáig (1919. március 21.) jelentek meg. Sőt a KMP ezen első kiadványai közé felvettük azokat a periodikákat+, könyveket, brosurákat, röpiratokat, plakátokat is, amelyeket a magyar kommunisták az "Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt magyar csoportja" kiadói jelzésével hoztak forgalomba.

kezelhetőség következtében állományvédelmi okokból - csak külön engedéllyel, kivételes esetekben kerülhettek az olvasókhoz.

+ Napilapok, hetilapok, folyóiratok, azaz időszaki sajtótermékek.

Az első kommunista kiadványoknál természetszerüleg a Magyarország területén kivül nyomtatott és megjelentetett nyomdatermékeket is felvettük a különgyüjteménybe. Nemcsak a Moszkvában készülteket, hanem pld. a Lenin: A harc utja (Laipzig, 1918. Magyar kommunisták kiadása) kötetet is.+ Az első kommunista kiadványok közé besoroltuk a "Forradalmi Szocialisták" aláirással kibocsátott nyomtatványokat is.++

Az első kommunista kiadványok között tehát csupán azok a müvek szerepelnek, amelyekről kétséget kizáróan megállapitottuk, hogy hivatalos pártkiadványok. Nem vettük fel kommunista szerzőknek az 1918-as magyar polgári demokratikus forradalom korszakban megjelent müveit, ha nem a kommunista párt kiadásában, hanem egyéb kiadóknál vagy saját kiadásukban jelentek meg. Előfordult azonban, hogy figyelembe kellett venni (és az első kommunista kiadványok közé besorolnunk) olyan nyilvánvalóan kommunista párti kiadványokat is, amelyeken a párt kiadói jelzése nem szerepel, mégis kétségtelen, hogy harcban a

---

+ OK-ban Te.II.29.

++ Lásd Hevesi Gyula: A kommunista "Internationale". Internationale I.3-4. 1919. febr.1. (OK-ban Te.I.2.) és Hevesi Gyula: A proletárforradalom mozgalmi előzményeiről az első világháboru alatt. Társadalmi Szemle IV.3-4. márc.-ápr.

Magyar Tanácsköztársaságért születtek. (Az ilyen kiadványokat többnyire hitelesiti a "Világ proletárjai egyesüljetek!" jelzés.)

Az első Kommunista Kiadványok "Te" jelzettel szerepelnek az Országgyülési Könyvtár "T" ("Magyar Tanácsköztársaság") különgyüjteményében. (Te.I.: Periodikák, Te.II.: Könyvek, brosurák, röpiratok, Te.III.: Röplapok, Te.IV.: Plakátok.)

A Magyar Tanácsköztársaság Kiadványai

A muzeális, ritka, számtalan unicumot tartalmazó anyag egyrésze az olvasók számára nehezen hozzáférhetően szerepelt eddig az Országgyülési Könyvtár állományában. 1926-ban ugyanis - miért: meg nem állapitható - "Kommunista Kiadványok"-nak elkeresztelt sorozat készült belőlük a könyvkötőnél. 14 kötetbe zsufolták az addig még állományba sem vett, könyvtárilag feldolgozatlan, a Horthy-rendszerben még bomáknál is veszélyesebb és ezért valóban "féltve" őrzött tanácsköztársaság korabeli (vagy még ezt megelőző időkből származó) érintetlen (mert még fel sem vágott) példányokat. Az Országgyülési Könyvtár 1932-ben megjelent nyomtatott katalógusa+ ezeket

+ A Magyar Országgyülés Könyvtárának Katalógusa 2. Közgazdasági és Pénzügyi Irodalom /B8 szakjelzéssel/ Trócsányi György és Spóner Ferenc közreműködésével szerkesztette Nagy Miklós. Athenaeum. Bp.1932. 1336 old.

/10.527/ sz. alatt ~~a következőképpen~~ szerepeltetik+

"Magyar Kommunista Kiadványok. I-XV.k. Kiadja részben a Magyarországi Szocialista Párt, részben a Közoktatási Népbiztosság és részben a Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártja. Bpest."

A tizennégy kötet tartalma:

1. kötet: "T a n á c s k ö z t á r s a s á g i T ö r v é n y t á r." Ebben helyezték el a Pongrácz Jenő szerkesztésében, a Magyarországi Szocialista Párt kiadásában megjelent Forradalmi Kormányzótanács és Népbiztosságok 1919. március 21-junius 30. közötti rendeleteit.

2. kötet: A forradalmi kormányzótanács és a népbiztosok rendeletei a rendeletek tartalomjegyzékével és tárgymutatóval, a "Proletárjog" kiadásában

3. kötet: A Tanácsok Országos Gyülésének /1919.junius 14 - 1919. junius 23./ naplói. Hozzákötve a Tanácsok Országos Gyülése különféle nyomtatott irományait.

---

+ Id.m. 332-345. old.

4. kötet: "S z o c i á l i s T e r m e l é s" /A Szociális Termelés népbiztosságának közlönye./ Hozzákötve: "T á r s a d a l m i F o r r a d a l o m" /Anarchisták Lapja/. "A T a n á c s k ö z t á r s a s á g K ö n y v t á r ü g y e" /A könyvtárügyi politikai meghizottak hivatalos lapja/.

5. kötet: "V ö r ö s Ő r s é g" (A Vörös Őrség országos főparancsnokságának hetenként megjelenő hivatalos közlönye).

6. kötet: M a g y a r R ö p i r a t o k. I.k., amelyben 73 különféle könyv, brosura, röpirat, röplap, periodika, iromány - különböző szerzőktől, vagy szerző feltüntetése nélkül - szerepeltek.

7. kötet: M a g y a r R ö p i r a t o k. II.k., amelyben a 6. kötet I. kötetéhez hasonlóan, további 33 db, különféle nyomtatvány szerepelt.

8. kötet: M a g y a r R ö p i r a t o k. III.k., amelyben további 32 féle kiadvány szerepelt.

9. kötet: M a g y a r R ö p i r a t o k. IV.k., amelyben további 27 drb., főleg könyv és brosura szerepelt.

10. kötet: "K o m m u n i s t a K ö n y v t á r". (A sorozat - 1.-től 19-ig - kiadványai, hozzákötve a német nyelvü kiadások is.)

11. kötet: "V ö r ö s K ö n y v t á r". A sorozat - 1-től 18-ig - kiadványai.

12. kötet: A Marx-Engels Munkásegyetem kézirat gyanánt megjelent kiadványai.

13. kötet: S z é p i r o d a l m i m ü v e k. (19 irodalmi jellegü mü különböző szerzőktől.)

14. kötet: I d e g e n n y e l v ü r ö p i r a t o k. (134 féle angol, bolgár, cseh, francia, horvát, lengyel, német, orosz, román, szerb, török, ukrán, stb. nyelvü - főleg 1-2 oldalas - röplap.)

A 15-ik kötet: "Falragaszok" címmel szerepel az id. katalógusban. A könyvkötői munkára azonban nem került sor és ezért találunk csupán tizennégy kötetet, az Országgyülési Könyvtár leltárnaplójában is.

Ilymódon leltároztatván, a házilag kötött kötetekben foglalt kiadványok nem szerepeltek az Országgyülési Könyvtár központi betürendes-, és szakkatalógusaiban. A "Kommunista Kiadványok"-nak elnevezett sorozat rejtve maradt egységeit - a felsorolt kötetek szétbontása után - egyedileg külön-külön

állományba kellett venni, az uj feldolgozás után pedig - minden kiadványt (4 oldalig) külön-külön egészvászonba kötve - mindazokat besoroltuk a Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjteménybe, amelyekről megállapitottuk, hogy valóban a proletárdiktatura területén és fennállása alatt jelentek meg, vagy az első kommunista kiadványok közé tartoznak.

A Magyar Tanácsköztársaság kiadványai alatt tehát mindazokat a periodikákat, könyveket, brosurákat, röpiratokat, röplapokat, plakátokat értjük, amelyek a proletárdiktatura területén és fennállásának ideje alatt jelentek meg. Az Osztrák-Magyar Monarchia széthullásával önállósult Magyarországnak csak azon területeire korlátoztuk gyüjtésünket, amelyek a Magyar Tanácsköztársaság uralma alatt állottak. Szegeden például a francia megszállás következtében 1919. március 22-től csak március 26-ig tartott a proletárdiktatura és ezért az ezen időpont után megjelent kiadványokat már az ellenforradalmi korszak termékeinek fogjuk fel és nem tartozhatnak a Magyar Tanácsköztársaság Kiadványai közé. Ilyen kiadványokat nem vettünk fel a különgyüjteménybe még akkor sem, ha a korábban megjelent jele-

tősebb tanácsköztársasági bibliográfiák[+] szerepeltették. Az emlitett szegedi példát tovább alapul véve, meg kell emlitenem, hogy a Szegedi Vörös Ujság-ot[++] mindezek ellenére felvettük a Magyar Tanácsköztársaság kiadványai közé, miután a Magyarországi Szocialista Párt napilapjaként a francia megszállás alatt is egy ideig még kifejthette tevékenységét.

Olyan kiadványokat, amelyről megállapitottuk, hogy dátumozásuk ellenére még 1919. március 21 előtt jelentek meg, vagy pedig, h - mint számos periodikánál tapasztalható - a feltüntetett keltezés ugyan 1919. március 21. utáni, ellenben csak a következő egyik további szám foglalkozik a proletárdiktatura tényével, szintén nem soroltuk a Magyar Tanácsköztársaság Kiadványai közé. Az ilyen kiadványok előre dátumozva, nyomdakészen álltak a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásakor és, mert változatlanul jelentek meg a Magyar Tanácsköztársaság ideje alatt - az 1919. március 22, márc. 23, vagy az előforduló, még ezeknél is későbbi dátumok ellenére -

---

[+] Pld. lásd: A Magyar Munkásmozgalmi Bibliográfia. II. 1918-1948. Kiadja a Magyar Munkásmozgalmi Intézet Bp. 1949. Kézirat gyanánt.

[++] Lásd T.I.285.

az 1918. október 31-től 1919. március 21-ig terjedő történelmi időszak kiadványai közé csoportositandóknak tekintettük.

Nem vettük fel továbbá a Magyar Tanácsköztársaság Kiadványai közé azokat a periodikákat sem, amelyeknek keltezése 1919. március 21. és 1919. augusztus 2. között eltelt időpont ugyan, ám megállapitottuk, hogy 1919. augusztus 2. után (éspedig többnyire jóval ezután) kerültek ki a nyomdából ellenforradalmi tartalommal. A megtévesztő keltezés az évfolyam teljessé tétele érdekében utólag - már az ellenforradalom alatt - került a kiadványra.+

---

+ Jellemző erre pld. a Budapesti Szemle /A Magyar Tud. Akadémia megbizásából szerkesztette Voinovich Géza Bp. Franklin, 1919./ A CLXXVIII-ik kötet 1919. április 508-as száma a 28-ik oldalon szereplő 1-es számu lábjegyzete felhivja a figyelmet, hogy "március első napjaiban adatott nyomdába": ez a kiadvány tehát nyilvánvalólag a tanácsköztársaság előtti korszakra tartozik. A CLXXVIII-ik kötethez tartozó 1919. májusi 509-es számnak feltüntetett kiadvány ivjelzése azonban "Budapesti Szemle CLXXIX. kötet 1919" és ez árulkodó jele annak, hogy a kiadvány később - feltehetően a CLXXIX. kötet nyomdai

Az Országgyülési Könyvtár raktáraiban - a "Kommunista Kiadványok"-nak jelzett kötetekben foglaltakon kivül - sok tanácsköztársaság korabeli anyagot találtunk és ezeket is (gondos ellenőrző válogatással) beosztottuk a különgyüjtemény Magyar Tanácsköztársaság Kiadványai csoportba, amelynek jelzése T és ennek megfelelően T.I.: Periodika, T.II.: Könyvek, brosurák, röpiratok, T.III.: Röplapok, T.IV.: Plakátok. Tehát a különgyüjteményben kizárólag olyan kiadványok szerepelnek, amelyek a Magyar Tanácsköztársaság ideje alatt és területén jelentek meg, illetve az első magyar kommunista kiadványokhoz tartoznak.

---

előkészitésének idejekor készült. A CLXXX-ik kötet tartalmazza az 1919. juniusi, októberi, novemberi, decemberi (510, 514, 515, 516) számokat az egyes füzetek burkolólapjainak jelzései és ivjelzései alapján; a CLXXXI-ik kötet az 1919. juliusi, augusztusi, szeptemberi (511, 512, 513) számokat, szintén egyes füzetek boritólapjainak jelzései és ivjelzései alapján. És mindez rávilágit arra, hogy az ilyen kiadványok nem a tanácsköztársaság ideje alatt készültek és jelentek meg.

A különgyüjtemény

Az Országgyülési Könyvtár raktáraiból kiemeltük a Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjteményhez tartozó anyagot. (A raktári helyszámokatk megfelelően őrlapokat helyeztünk el, jelezvén, hogy a különgyüjteményben találhatóak.) A Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjteményt könnyen hozzáférhető, elkülönitett helységben és egy csatlakozó kutatószobában helyeztük el. Minden önálló mü (négy oldalig) egészvászonba kötve vitrinszerü üvegszekrényben kapott helyet. A periodikákat kifejtettük évfolyamaikból és ujrakötttettük. (Az 1919. március 21. előtti és az 1919. augusztus 21 utáni számok a folyóiratraktárban maradtak. A kiemelt periodikák helyén számonkénti részletezéssel szintén őrlapot hagytunk.) Amennyiben az olvasó az általa kivánt periodika többi évfolyamaival együtt a tanácsköztársaság alatt megjelent számokat is keresi, könnyen a Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjteménybe irányitható, vagy kivételesen - a szükséges állományvédelmi intézkedések figyelembevételével - az Országgyülési Könyvtár nagyolvasó-termében vagy egyéb kutatószobáiban is olvashatja.

A különgyüjtemény nemcsak az Országgyülési Könyvtár gazdag (és eddig nehezen hozzáférhető)

anyagát tartalmazza: eredeti nagyságu fényképmásolattal, vagy egyelőre csak mikrofilmmel pótoltuk a meglévő sorozatok hiányait, az 1958. október elsejéig felkutatott, a különgyüjteménybe illő hiányzó fontosabb hiányzó periodikák felkutatott példányait. (A periodikák eredeti nagyságu fényképpel pótolt számait a megfelelő sorrendben a meglevő eredeti számokhoz köttettük.)

A röplapok darabonként mindkét oldalon átlátszó müanyag burokkal védve könyvnek álcázott dobozokban szintén a polcokon foglalnak helyet. A plakátokat könyvforméju dobozokban (egyelőre még hajtogatva) helyeztük el.

A mikrofilmeket nem fémdobozokban tároljuk: ezek a többi anyag között könyvalaku mikrokardexben kaptak helyet. A felkutatott és még nem fényképezett különgyüjteményi anyag legalább lelőhelyével szerepel a Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjteményben. Amennyiben az olvasó olyan anyaggal kiván foglalkozni, amelyről még nem készült mikrofelvétel, az Országgyülési Könyvtár olvasószolgálata könyvtárközi kölcsönzés alapján meghozatja az olvasónak a lelőhelyről. Azok a tanácsköztársasági kiadványok is, amelyeknek egyelőre csak lelőhelyei állnak rendelkezésre, szerepelnek az Országgyülési Könyvtár köz-

ponti katalógusaiban. /Tehát nemcsak a különgyüjtemény anyagának betürendes- és szakkatalógusában, hanem az Országgyülési Könyvtár központi betürendes és szakkatalógusaiban is./ A központi katalógusokban a lelőhelyet jelző katalóguscédulák könnyen megkülönböztethetőek az Országgyülési Könyvtár állományáról készült katalóguskartonoktól, mivel a könyvtári lelőhelyre utaló katalóguskartonokon zöld szinü keresztcsik figyelmeztet.

Az Országgyülési Könyvtár Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjteményének katalógusai - kiegészitve az 1958. október 1-ig már felkutatott anyag lelőhelyeivel - már most országos központi cimtára az első kommunista kiadványoknak és a Magyar Tanácsköztársaság kiadványainak.

. . .

. . .

További feladatok

A különgyüjtemény megnyitása után az Országgyülési Könyvtár tudományos munkatársai hozzákezdenek a kiegészitéshez. Terbe vettük a Magyar Tanácsköztársaság ideje alatt megjelent periodikák cikk katalógusának felállitását és Magyar Tanácsköztársaság Eseménynaptár összeállitását.

Miután a Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjtemény muzeális jellegü is, hetenként egy délutánra hozzáférhetővé tesszük az érdeklődők részére megfelelő szakszerü ismertetésekkel. Egyébként a Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjtemény naponta (vasárnapok és ünnepnapok kivételével) reggel 9-től este 8-ig (téli hónapokban este 9-ig) áll a kutatók rendelkezésére.

Arra törekedtünk, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja alakulásának 40. évfordulóján, 1958. november 20-án megnyiló Országgyülési Könyvtár Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjtemény a már felkutatott és rendelkezésre álló anyagával a Magyar Tanácsköztársaság 40. évfordulója előtt - idejében - váljék hozzáférhetővé a Magyar Népköztársaság tudományos körei és a legszélesebb nyilvánossága számára. A történelmivé vált ereklyék - összegyüjtésüket már a magyar munkásosztály dicsőséges forradalmának lázas napjaiban elhatározták -+ hozzájárulhatnak a Magyar Tanácsköztársaság emlékének méltó megünnepléséhez, elősegithetik forradalmi hagyományaink ébrentartását.

+Lásd.Közoktatásügyi Népbiztosság Könyvtárügyi Megbizottak 1919. julius 14-ről kelt megbizólevele Dr.Király György egyetemi tanár és Békés István bölcsészet hallgató részére. (Az eredetiről készült fényképmásolat OK-ban.)

Vértes György: A Magyar Tanácsköztársaság Kiadványai és az első kommunista kiadványok. Az Országgyülési Könyvtár Magyar Tanácsköztársaság Különgyüjteménye. Bp. 1958. Országgyülési Könyvtár. Szerk.: --. 496 p. 5-19.p. (Részletek.)

Szné

SZILÁGYI ISTVÁN

## A Beloiannisz-gyár ujitóinak müszaki könyvtára

Egy esztendővel ezelőtt létesitettek a Beloiannisz-gyárban az ujitók müszaki könyvtárát az ujitói dijek fél százalékából, ezért is hivják "ujitó" könyvtárnak. A könyvtárnak az első hetekben alig néhány látogatója volt, ma pedig már 870 nyilvántartott kölcsönzője van, nem beszélve azokról a dolgozókról, akik ott helyben olvasnak vagy néznek utána valaminek.

A gyárnak van egy másik müszaki könyvtára is, ez azonban főként idegennyelvü könyvtár. Ezt elsősorban a mérnökök és a technikusok használják. Az ujitók müszaki könyvtára látogatóinak javarésze a fizikai dolgozók köréből kerül ki.

A könyvtár megalapitásakor mintegy ezer kötettel rendelkezett. Ezek között megtalálhatók mindazok a régebben megjelent müszaki könyvek, amelyekre a gyár dolgozóinak szükségük lehet. Az elmult hónapok során valamennyi ujonnan megjelent elektro- és hiradástechnikai müszaki könyvet megvásároltak, némelyiket több példányban is. Jelenleg már 2000 kötetes a könyvtár. A havi vásárlási keret 2500 forint. Havonta átlagban 15-20 olyan müszaki könyv jelenik meg, amelyet a könyvtárnak meg kell

szereznie. Igy az elmult hónapban 20 féle könyvet vásároltak összesen 47 példányban.

Valamennyi magyar szakfolyóirat két példányban érkezik meg a könyvtárba. A látogatók bármikor hozzájuthatnak a Rádiótechnika, Ujitók Lapja, Magyar Technika, Többtermelés, Energiagazdaság, Gép, Hiradástechnika és Elektrotechnika legujabb számaihoz, de természetesen a régi példányokhoz is. Igen sok népszerü külföldi müszaki folyóirat is jár a könyvtárnak, igy többek között a Technika Molodezsi, a Rádió és a Sztankü Insztrument cimü szovjet müszaki folyóiratok, valamint öt németnyelvü és három csehnyelvü elektro- és rádiótechnikai lap. Akárcsak a könyvek iránt, a folyóiratok iránt is hétről hétre növekszik az érdeklődés.

Kövér Dezsőné, a könyvtár vezetője elmondotta, hogy milyen eszközökkel népszerüsitették a könyvtárat a dolgozók körében. A könyvtár első heteiben valóságos kis vándorkiállitásokat rendeztek az egyes mühelyekben, hogy megismertessék a dolgozókkal a könyveket. Sokan idegenkedtek attól, hogy eltérjenek megszokott munkamódszereiktől és uj megoldásokat keressenek, de a müszaki könyvek, füzetek, folyóiratok rávezették a dolgozókat azokra a módszerekre, melyek megkönnyitik a munkát és gyorsabbá teszik,

rájöttek, hogy a könyvek olyan megoldásokat tartalmaznak, amelyek segitségével csökken a selejt, jobbminőségüvé válik a gyártott cikk.

Szükség volt ezekre a műhelylátogatásokra, mert csak igy lehetett a dolgozók egyikét-másikát közelhozni a müszaki könyvekhez. A könyvtáros ma is rajta van, hogy a gyár dolgozói nyomban értesüljenek egy-egy uj müszaki könyv megjelenéséről vagy valamelyik folyóirat uj számának megérkezéséről. Erre a célra elsősorban,a gyár havonta kétszer megjelenő üzemi lapját, a Megafon Ujságot veszi igénybe, amely nemcsak az uj könyvek cimét ismerteti, hanem rövid tartalmát is. A közlés másik módja a hangosanbeszélő. Ez azonban nem minden esetben megfelelő, mert némely műhelyben olyan nagy a lárma, hogy a hangosanbeszélőt nem lehet tisztán érteni. Ezért a könyvtáros sohasem mulasztja el, hogy személyesen is felkeresse az egyes műhelyeket és beszámoljon az uj könyvek, folyóiratok rövid tartalmáról. Személyes látogatásoknál figyelembe veszi, hogy az egyes műhelyek dolgozóit egyik, vagy másik könyv érdekelheti különösebben.

A könyvtár reggel fél héttől este hatig tart nyitva és ez alatt az idő alatt nagy forgalmat bonyolit le. A dolgozók javarésze az ebédszünetben vagy

munka után keresi fel a könyvtárat, de gyakran előfordul, hogy telefonon kérnek le a műhelybe könyvet, ha munkájuk közben egy-egy váratlan problémával kerülnek szembe.

Az uj könyveket megvásárlásuk után azonnal bekötik. A dolgozók annak ellenére, hogy gyakran munka közben, olajos kézzel kell megfogniok a könyveket, ugy vigyáznak rájuk, mint a szemük fényére, mint legkedvesebb barátjukra, mert tudják: a könyv a müszaki dolgozónak hüséges segitőtársa, irányitója, gyakran mestere. A gyár valamennyi szakhanovistája szorgalmas látogatója a könyvtárnak. Csak állandó önképzéssel, az uj találmányok, ujitások, módszerek ismeretével tudják elérni kiemelkedő eredményeiket.

Szilágyi István:
A Beloiannisz-gyár ujitóinak müszaki könyvtára. =
Könyvbarát, 1952. 10. sz. 16.p.

Szné

SIMON MÁRIA ANNA

## Az akadémiai könyvtári hálózatról

A Magyar Tudományos Akadémia könyvtári hálózatának 1964 évi müködését jellemző adatok általában egyenletes ütemü fejlődésről tesznek bizonyságot - Magyarország egyik legjelentősebb tudományos dokumentumgyüjteményének egyéves fejlődését tükrözik. A fejlődés üteme - legalábbis ami az állomány gyarapodását illeti - gyorsuló volt: 12%-kal meghaladta az 1963 évi gyarapodást. Ez a gyarapodás, amelynek minőségét alaposan elemezni mindeddig nem állt módunkban, de amely összetételében, illetékes szakemberek véleménye szerint a tudományos kutatás legujabb és legjobb eredményeit képviseli, sok gondot okoz.

Az állomány növekedése nemcsak azt jelenti, hogy növekedett a hálózat indformációs bázisa, a kutatókat jobban el tudjuk látni a szükséges irodalommal, de jelent egyre fokozódó h e l y h i á n y t és jelenti a m é l y e b b f e l t á r á s szükségességét is. Meg kell különböztetni e tekintetben is a társadalomtudományi valamint a természettudományi és müszaki irodalmat gyüjtő könyvtárakat. Előbbieknél az állomány növekedése egyértelmü értéknövekedést jelent. Nyilvánvaló, hogy a történettudományi

vagy a nyelvtudományi kutatásokban állandó, élő segitséget jelent a régi irodalom. Más a helyzet a természettudományoknál és megint más a rohamosan fejlődő müszaki tudományoknál. Jelentős mennyiségü anyag válik elavulttá vagy csak tudománytörténeti szempontból értékessé és terheli sokszor fölöslegesen az állományt. Összehasonlitottuk a hálózat 5-5 legnagyobb társadalomtudományi, valamint müszaki (+ matematikai) kutatóintézeti könyvtárának összgyarapodását. Előbbiekben 9.568 egység, utóbbiakban 16.282 egység volt a gyarapodás, - egyedül a Központi Fizikai Kutató Intézet gyarapodása majdnem eléri az öt nagy társadalomtudományi intézet együttes gyarapodását.

A raktári férőhelyek száma nem tart lépést az irodalom növekedésének ütemével. Viszonylag igen kevés azoknak az intézeteknek a száma, amelyek könyvtáraikat uj, alkalmasabb helyiségben tudták elhelyezni. Ilyenek: a Kisérleti Orvostudományi Kutató Intézet, Mikrobiológiai Kutató Csoport, Szociológiai Kutató Csoport, - uj, nagyon szép berendezést kapott a Biokémiai Kutató Intézet, megoldotta legégetőbb raktárporblémáit a Történettudományi Intézet. Rövidesen beköltözik uj székházába a Müszaki Fizikai Kutató Intézet, - ismerjük az Automatizálási Kutató Intézet uj székházának terveit. Sulyos gondot okoz

változatlanul a Genetika, a Számítástechnika, a Kémiai-Szerkezeti Kutató Laboratórium, hogy csak a legégetőbbeket nevezzem meg.

A fokozódó helyhiány tette sürgetővé az amugyis esedékes állományrevíziók megtartását. Ezek a nagy ellenőrzések tulajdonképpen egy általános rendeződési folyamat befejező állomásai és egyben garanciát nyujtanak arra, hogy a megteremtett könyvtári rend fenntartására most már fokozott éberséggel ügyelnek a könyvtárosok. Ezek az állományrevíziók komoly erőfeszitéseket igényeltek és sok tanulsággal jártak. A lelkiismeretes nyomozás után fennmaradó hiányok leirását - indokolt esetben - az Akadémia illetékes szervei kártéritési kötelezettség nélkül engedélyezték. Az engedélyezés mellett szólt az a körülmény, hogy legtöbb esetben az 1956-os események, költözködések, könyvtárosok többrendbeli változása teszik lehetetlenné a visszamenőleges felelősség felvetését. Ez a "nagyvonaluság" azt a célt is szolgálja, hogy a régi, felderithetetlen okokból előálló hiányok leirásával végre tiszta helyzetet teremtsünk és a legtöbb intézetben megváltozott, megjavult körülmények, elhelyezési és személyi viszonyok között a jövőben raktári hiányok ne adódhassanak. A szervezeti szabályzatokban lefektetett szankciók a

a kölcsönzőkkel szemben hozzájárultak a k ö l c s ö n z é s i f e g y e l e m megszilárditásához. Ott, ahol ez még vitákat okoz, meg kell győzni az intézet vezetőségét e szankciók jogosságáról és hasznosságáról.

Egyik intézeti könyvtár jelentése használja a "teljes könyvtári rend állapota" megjelölést. Ha összességében a hálózat még messze is van attól, hogy ezt elmondhassuk; egyre több azoknak a könyvtáraknak a száma, amelyek a felé az ideálisnak mondható állapot felé közelednek.

A könyvtári rendnek ezek az általános jegyei kétségtelenül nagy haladást jelentenek az akárcsak néhány év előtti állapotokhoz képest; korántsem olyanok azonban, hogy bármiféle elégedettséget, vagy akár csak kényelmet indokolnának. A könyvtári rend nem önc élu, csak megteremti a lehetőségét annak, hogy a könyvtárak teljesithessék e l s ő r e n d ü feladatukat: a kutatók tájékoztatását. Más szavakkal kifejezve, a k ö n y v t á r t e c h n i k a i f e l a d a t o k u t á n a t a r t a l m i f e l a d a t o k k e r ü l n e k e l ő t é r b e.

Első és legtermészetesebb ezek közül a hálózat anyagának minél pontosabb, szélesebb és mélyebb feltárása. A széleskörü feltárással kapcsolatban meg

kell emliteni a hálózati központban kiépitett k ö z p o n t i n y i l v á n t a r t á s o k a t.

Amikor az 1956 évi könyvtári törvény a hálózati központok feladatává tette a központi katalógusok kiépitését, az Akadémia Könyvtára már régen foglalkozott a problémával. Különféle tervek készültek a megoldásra, - közös hibájuk volt, hogy tul sokat markoltak: a teljes állomány teljes rekatalogizálásával kivánták meginditani a munkát, ami nyilvánvalóan csak központi feldolgozással lett volna megoldható. Mérsékelt elgondolások eredményeképpen fokozatosan mind több intézet könyvtárát sikerült rávenni uj külföldi beszerzéseinek bejelentésére. A sokszorositó eljárással dolgozó könyvtárak esetében ez könnyen megoldható volt - áldozatot jelentett viszont azoknak, akik minden egyes katalógusc édulát külön gépeltek. Döntő fordulatot jelentett az Országos Széchényi Könyvtár által 1961-ben meginditott Külföldi Könyvek Országos Gyarapodási Jegyzéke. Az ÁKV-nál feldolgozott devizás, valamint a bejelentett egyéb könyvekből összeálló jegyzék felvágásával, felragasztásával és központi katalógussá szerkesztésével lényegében megoldottnak tekinthető ez a régen huzódó probléma. Igy 1962-től kezdődően teljes képet nyujt a hálózati központi katalógus az intézeti könyv-

tárak gyarapodásáról. Három év egy katalógus életében rövid idő; a hálózati katalógus tulajdonképpen most kezd élni. Most kezdenek összeállni egyes szerzők művei, most kezd képet nyujtani a duplumrendelések alakulásáról is. A legfrissebb anyag tekintetében tehát már müszernek tekinthető - ha pedig a folyamatosan rekatalogizálása kerülő régebbi állományt is sikerül beosztani, megoldottnak tekinthetjük ezt a fontos kérdést.

Ami a hálózatba járó 7900 kurrens folyóiratot (4.000-nél több külföldi cim) illeti: azok nyilvántartása is megnyugatónak mondható. A mult évben megjelent lelőhelyjegyzék mellett egyre többet használják a központi könyvtár kurrens hálózati folyóiratkatalógusát, amit az évenkénti bejelentések alapján vezetünk.

Eddig a hálózat anyagának központi nyilvántartásairól esett szó - a s z é l e s k ö r ü t á j é k o z t a t á s érdekében. Ugyanilyen, vagy még fontosabb azonban az állománynak helyben, m i n é l m é l y e b b e n történő feltárása. Ennek legfontosabb eszközei a katalógusok. Az intézeti könyvtárak katalogizálási s z i n v o n a l a örvendetesen emelkedett - majd mindenütt megfelelő minőségü. Ebből következik, hogy emelkedett a betürendes katalógusok

szinvonala is - és most érkeztünk el ahhoz a történelmi pillanathoz, amikor nyilvánvalóvá válik mindenütt a szakkatalógusok szükségessége. A szakrendi raktározást tükröző primitiv kezdeményezések egyre kevésbé felelnek meg az igényeknek. Könyvtárosaink, de még inkább a használó kutatók szemében a tárgyszókatalógus tünik a legrokonszenvesebbnek. Az Egyetemes Tizedes Osztályozás bevezetésére vonatkozó javaslatainkat általában idegenkedéssel fogadják - meggyőződésünk szerint azért, mert nem ismerik kellőképpen és emlitése csak áttekinthetetlenül hosszu számcsoportokat idéz emlékezetükbe. Nem szeretném most részletesen felsorolni az ETO előnyeit és hátrányait, csak annyit szeretnék megjegyezni: az ETO, ismert hibái ellenére is alkalmas arra, hogy segitségével azonos fogalmakat azonos terminológiával fejezzünk ki országhatorn belül és kivül egyaránt. Minden egyes, bármily szakszerüen és korszerüen megszerkesztett tárgyszórendszer (és vajon tudunk-e olyat szerkeszteni, amely hónaponként ne avulna és ne kivánna kiegészitést?) hozzájárul a tudományterület felaprózásához, differenciálásához akkor, amikor nekünk éppen ellenkezőleg, arra van szükségünk, hogy a tudományok integrálódásának korában

minél szélesebb területen tudjunk azonos nyelvet kialakitani.

A soronkövetkező feladat tehát könyvtárainkban: jól használható szakkatalógusok kiépitése - az érintkező tudományterületek lehetséges összehangolásával, együttmüködésével. Ez természetesen nem egyetlen év feladata; több esztendőre szóló főfeladata intézeti könyvtáraknak és hálózati központnak egyaránt. Ennek a feladatnak, célkitüzésnek megvalósitáság szolgálja az a tapasztalatcsere-értekezlet is, amit biológiai intézetek könyvtárosai részére rendezünk Tihanyban. Ennek a megbeszélésnek célja: a biológiai kutatásokkal foglalkozó intézetek szakrendjének összehangolása lesz.

A kutatók jobb tájékoztatása érdekében egyébként igen jó kezdeményezések születnek a könyvtárakban. A Biokémiai Intézet lyukkártyás folyóiratdokumentációja mellett említést érdemel az Agrárgazdasági Intézet gyorstájékoztatása, valamint a Filozófiai Intézet lelőhelykatalógusa a könyvtárközi kölcsönzésben más könyvtáraktól átkért müvekről. Ez a forditott módszerrel készült KC igen hasznos kezdeményezés. Az akadémiai intézeti könyvtárosok ügyszeretetét még több apró jól bevált ötlet is bizonyitja.

Simon Mária Anna: Az Akadémi könyvtári hálózatának néhány időszerü kérdése 1964-ben. /Kézirat/ 5 p.

Szné

VII/1

NEMES DEZSŐ

# A népművelési munka soronlévő feladatai

Részletek az 1952. március 17. és 18.-i Országos Népművelési Értekezleten tartott előadói beszédből

Egész népművelői munkánkat meghatározza mindenekelőtt az a tény, hogy a mi népünk országépitő munkája is elválaszthatatlanul egybeforr a béke védelméért folyó küzdelemmel. Erről egy pillanatra sem szabad megfeledkeznünk, erre figyelmeztetnek a háborus gyújtogatók elvetemült gaztettei, erre figyelmeztet bennünket az amerikai imperialisták baktériumháboruja Koreában. A nemzetközi béketábor azonban megfélemlithetetlan, a békét követeli és akotó munkájával a békét erősiti. A béke védelméért, a szocializmus felépitéséért folyó nagy küzdelmében vált a mi országunk mezőgazdasági országból ipari országgá. Küzdelmünket, békeharcunkat a termelőszövetkezetek további fejlesztésével, a kulturális-felvilágositó munka eszközeivel vivjuk meg eredményesen. Ezért feladatunk a dolgozók szocialista átnevelése, politikai öntudatának és kulturális szinvonalának állandó emelése.

A népművelés, a kulturális felvilágositás szolgálatában álló dolgozók minden egyes üzemben, minden városban, minden faluban egyetemlegesen fe-

lelősek ezért a küzdelemért, ennek a küzdelemnek jó eredményéért. Ennek a felelősségnek a tudatában kell megvizsgálnunk az eddig végzett munkát és kijelölnünk további feladatainkat.

Az elmult félév munkája és tapasztalatai.

A vidéki városi könyvtárak fejlesztését a mult év áprilisában kezdtük. Az év végére az egész nap nyitva tartó vidéki, városi könyvtárak száma - eltekintve az egyetemi könyvtáraktól - 18-ról 53-ra emelkedett.

Az üzemi könyvtárak hálózatának továbbfejlődését mindenekelőtt a műhelyi fiókkönyvtárhálózat jelentékeny fejlődése jellemzi.

A falusi könyvtárak száma 1951 végére 2800-ra emelkedett, szemben az előző évi 1600-zal.

Fel kell vetnünk a kérdést: lépést tart-e a kulturális felvilágositó intézmények müködésének fejlődése az intézmények hálózatának a szélesedésével, lépést tart-e egész népnevelési munkánk fejlődése a kulturális felvilágositó intézmények számszerü növekedésével. Rövid válaszunk: a kulturális felvilágositó intézmények számszerü növekedésével nem tart lépést az intézmények, kulturotthonok, könyvtárak müködése, fejlődése. Elmaradtak az 1951-es gyors

iramu létesités tempója mögött.

Eredmények és hiányosságok a könyvtári munkában.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár olvasóinak a száma a mult év októberétől az év februárjáig 57.000-ről 87.000-re, a havi könyvkölcsönzések száma pedig 193.000-ről 243.000-re emelkedett. Ez a könyvtár, melynek 36 kerületi fiókja, 173 könyvkölcsönző állomása van, a könyvforgalom terén az ország első könyvtára. Könyvkölcsönző állomásai a tömegszervezetek kerületi szerveiben, kórházakban, iskolákban müködnek.

A mult év októberében 48 vidéki városi könyvtárban 52.000 könyvet, ez év februárjában 54 városi könyvtárban 154.000 könyvet kölcsönöztek. Ez a könyvforgalom komoly fejlődés, de a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hatalmas könyvforgalma mellett az 54 vidéki városi könyvtár és 72 fiókkönyvtárának együttes, 154 ezres könyvforgalma mutatja, hogy fejlődése ellenére is elmarad még a növekvő feladatoktól. A kép vidéken elég tarka a fejlődés szempontjából. Vannak kiemelkedő könyvtárak, de vannak olyanok is, melyek még rendes elhelyezést sem nyertek. Legkiemelkedőbb a szolnoki könyvtár: 2800 olvasója van, könyvforgalma

havonta 7000-en felül áll. A jászberényi és bajai könyvtárak havonta 6000-es, a karcagi és erdővárosi könyvtárak havonta 4500-as könyvforgalmat értek el. Elégtelen a miskolci könyvtár forgalma, kölcsönzéseinek száma 3500. Rákosi elvtárs születésnapjára nyitotta meg a békésmegyei tanács az első megyei könyvtárat, ennek jelentőségét nem is kell hangsulyoznunk, hiszen tudjuk milyen nagy feladatok várnak a megyei könyvtárakra.

Legkevésbbé kielégitő, fejlődése ellenére is, a falusi könyvtárak müködése. 1949 végén 600 falusi könyvtárról, 13.000 olvasóról, kb. 18-20.000 könyvkölcsönzésről számolnak be a jelentések: ez év januárjában 145.000 olvasóról. 200.000 könyvkölcsönzésről, kb. 1500 falusi könyvtárról szólnak a jelentések. Ezek az adatok tagadhatatlanul komoly fejlődést mutatnak. Nagy a számbeli különbség a 13.000 és a 145.000 olvasó, ugyszintén a 18.000 és a 200.000 havonta eszközölt könyvkölcsönzés között. A jelentéseket beküldő 1500 népkönyvtár átlagos havi könyvforgalma 133 könyv. A jelentéseket nem küldő 1300 népkönyvtárnak az átlagos könyvforgalma minden valószinüség szerint az előbbinek a fele sincs, egy részük sokszor hetekig, hónapokig nem is müködik;

könyvtárak könyvtárosaiknak lemondása vagy cserélgetése következtében gazdátlanul maradnak és a széthordás, az elkallódás veszélyezteti állományukat.

Az állam tetemes összeget áldozott és áldoz a faluba való könyvjuttatásra és a községi tanácsok igen sok esetben elmulasztják ennek az állami vagyonnak az ellenőrzését, nem biztositják használatát, nem biztositják a könyvtár és a könyvtárosi munka megbecsülését.

A falusi könyvtárak területén a legszükebb a könyvtárosi munkánk keresztmetszete; ennek a megszüntetése szivós és áldozatos munkát követel. Éppen ma, mikor a falu szocialista átalakulása közvetlen fontos feladatunk, elsőrendü kötelességünk a falusi könyvtárak munkájának a megjavitása. Nem szabad megelégedéssel szemlélnünk 1949 és az 1951-es esztendőnek egybevetett statisztikai adatait a népkönyvtárügy fejlődésében; szemünk előtt a százezre és milliós tömegek legyenek, akik ma még nem olvasnak könyvet.

Az egyre erősödő városi könyvtáraknak is kötelességük a falusi könyvtárak fejlődésében, könyvpropagandájában hathatós segitséget nyujtani. A kulturotthon-vezetőknek a jövőben nagyobb gondot kell forditaniok a kulturotthonok könyvtárainak fejlesz-

tésére és a helyi népmüvelési ügyvezetőkkel együtt kell müködniök a városi és falusi könyvtárak munkájának előbbrevitelében.

A könyvtár és állományának elsőrendü propagandaeszköze a könyvankét. Ez már évek óta csaknem kizárólag szépirodalmi müvek ismertetésére szoritkozott. Elhanyagoltuk az ismeretterjesztő irodalom népszerüsitését, teljesen mellőztük a szakmai könyvek (üzemekben müszaki, falvakban agrotechnikai és agronómiai) népszerüsitését. Ez az egyoldaluság a könyvankétok rendezésénél egész könyvpropagandánkra, sőt a könyvtáraink állományára is rányomta bélyegét. Egyoldaluvá tette a könyvolvastatást, a könyvbeszerzést, sok esetben a könyvkiadást is. A szakkönyvek iránt mégis nagy az érdeklődés, ez azonban nem a könyvpropagandának, hanem termelésünk hatalmas fellendülésének az eredménye. Az ősz óta történtek törekvések a szépirodalom mellett a népszerüsitő tudományos-ismeretterjesztő irodalom propagálása érdekében. Azonban ez még igen csekély. A szakkönyvek propagandáját ankétok formájában azonban elhanyagoltuk; ezt pedig semmi esetre sem pótolhatják könyvkiállitások és a könyvpropaganda egyéb eszközei.

A további fejlődés feltételei és a teendők.

A könyvtári munka szinvonalának emelése megköveteli a jobb, általánosabb felkészültséget minden területen.

Munkatársaink általános kulturális és szakfelkészültségének emelésére tanfolyamokat rendezünk. Emellett azonban gondoskodnunk kell kulturális kádereink intézmények középiskolai és főiskolai képzéséről. Ennek első lépése volt a mult év őszén a pedagógiai főiskolán megindult kétéves felsőfoku könyvtárosi tanfolyam esti és levelező tagozata. Jelenleg kb. 150 hallgatója van, az eredmények általában jók. Ebben az évben ugyanitt megindul a nappali tagozat. Ez év szeptemberében indul meg Budapesten az első népmüvelési gimnázium, nappali, esti és levelező tagozata. Ezeknek az iskoláknak a feladata egyrészt az uj hivatásos kulturmunkások gárdájának a kiképzése, ugyanakkor a kulturális felvilágositó intézményekben már ma is dolgozó munkatársak továbbképzése; éppen ezért kellenek az esti és levelező tagozatok. A körzeti, városi, üzemi könyvtárosok szép számmal és sikerrel tanulnak a főiskolán. A szaktanfolyamok elvégzésén kivül a következő években minden hivatásos kulturmunkásnak, középiskolai és főiskolai végzettség megszerzését kell feladatául

kitüznie.

Kulturális intézményeink hálózatának továbbfejlesztésében a meglévő intézmények müködésének fejlesztése, kádereink nevelése, rendszeres, tervszerü munkájuk biztositása ennek az esztendőnek a főfeladata. Könyvtárhálózatunk továbbfejlődése is mindenekelőtt a meglévő hálózat szervesebb, tervszerübb összefogását teszi szükségessé. A körzeti könyvtárak, amelyek jelenleg összefogják a falusi könyvtárakat, nem felelnek meg a mai követelményeknek. Ma már nem az uj könyvtárak szervezése áll a homloktérben, mint egy-két évvel ezelőtt, hanem a meglévők müködésének fejlesztése. A körzeti könyvtárak nem végeznek tényleges könyvtári munkát, hanem adminisztrativ-szervező és részben ellenőrző fiókjai a Népkönyvtári Központnak és feladatuknak megfelelően, könyvraktárakkal rendelkeznek. A körzeti könyvtáraknak ezt a rendszerét fokozatosan a megyei és járási könyvtárak hálózatával váltjuk fel. A megyei könyvtárak feladata lesz segiteni a járási és városi könyvtárakat és a legnagyobb üzemi könyvtárakat. A városi könyvtáraknak pedig segitséget kell nyujtaniuk a kisebb üzemi könyvtáraknak. A járási könyvtárak a községi könyvtárak részére fognak - saját helyi könyvtári tevékenységük mellett - segitséget

nyujtani. Ezt kell 1952-1953-ban megvalósitani.

A könyvtárhálózat szervezetének fejlesztése időbe kerül, azonban a meglévő adottságok mellett is ennél gyorsabban kell tovább fejleszteni a könyvpropagandát: a fentiek értelmében ennek a propagandának a szépirodalom mellett a tudományos ismeretterjesztő és szakkönyvekre is ki kell terjednie, hogy segitségére legyen a materialista világnézet elterjedésének és a termelésnek. Ez egyben ösztönzője lesz a könyvtárak könyvállományának helyesebb irányban és megfelelőbb arányban való fejlesztésének. Igen jó propaganda lehet a könyvtár használatában a kulturotthonok belépődijas, müsoros rendezvénye; akár táncestélyeket is rendezzenek a könyvtár javára; igy segithetik a könyvállomány kiegészitését helyi eszközökkel.

A könyvtárak támogatásában nagy a helyi tanácsok szerepe is, törődjenek könyvtáraikkal. Könyvtárosaink viszont szervezzék meg ugy az olvasóközönségüket, hogy azok tagjai között legyenek tanácselnökök, tanácstitkárok és tanácstagok, ilyen esetben a tanácsok jobban megbecsülik majd a könyvtáros munkáját és segitik azt. A megyei tanácsok időnként jutalommal honorálják a megye legjobb könyvtárosainak munkáját. A Népmüvelési Minisztérium is megtalálja majd a lehetőséget a könyvtári munka jutalmazására.

. . .

Nemes Dezső: A népmüvelési munka soronlévő feladatai. = Könyvbarát, 1952. 4.sz. 1-4.p. /Részlet./

Szné

VI/2

## Megnyiltak az uj megyei könyvtárak

Alkotmányunk ünnepének tiszteletére uj megyei könyvtárak nyiltak. A dolgozó nép ismét szorosabb kapcsolatba került a könyvvel, a kulturával, a müvelődés e fontos ágával.

A pécskörnyéki ipari üzemek dolgozói és a messze vidék dolgozó parasztsága nagy örömmel vett részt augusztus 20-án Pécsett, a megyei könyvtár felavatásán, melyet a Megyei Tanács VB titkára adott át rendeltetésének. Régi hiányosságot pótolt ez a könyvtár. Az elmult rendszerben az egyetemi könyvtár, a városi könyvtár, a szerzetesi könyvtárak a néptől gőgös elzárkózottságban dolgoztak. A helyzet csak a felszabadulás után változott meg, csak akkor fordultak könyvtáraink a nép felé. Ennek a változásnak fontos fordulója a megyei könyvtár megnyitása. A könyvtár munkatársai lelkesen dolgoztak, hogy a megnyitásra időben készen álljon e fontos munkára rendelt könyvtár. A megye kulturális életének e kiemelkedő napján a megyei könyvtár felavatásával együtt megjutalmazták a megye legjobb könyvtárosait. A könyvtár külsejében is megujult s szépen berendezett, kényelmes olvasótermekkel várja a dolgozó népet. A könyvtár állománya közel 30.000

kötet s egyformán gazdag szépirodalmi, tudományos és politikai munkákban.

A tolnamegyei könyvtár is megnyitotta kapuit Szekszárdon. Az uj olvasóközönséget kis házi könyvkiállitással fogadták a könyvtár dolgozói. A könyvtár egyik helyiségében kiállitották a legujabban megjelent könyveket s a régebbiek közül azokat, melyek érdeklik a város és a megye olvasóközönségét. Az alkotmány ünnepén megnyilt megyei könyvtár ebben a kulturális vonatkozásban régen oly elhanyagolt városban uj erőssége a kulturforradalomnak.

Székesfehérvárott 25.000 kötetnyi könyvvel nyilt meg a megyei könyvtár. A Gorkij-könyvtár székesfehérvári fiókja 5000 oroszn yelvü könyvet adott át a megyi könyvtárnak, hogy megkönnyitse azok munkáját, akik az orosz nyelvet tanulják és eredetiben kivánják megismerni a klasszikus orosz és a mai szovjet irodalmat. A könyvtár dolgozói arra tettek igéretet, hogy a helyi olvasók számát rövid idő alatt 3000-re fogják felemelni.

A régi világban Komárom megyében néhány papi könyvtár és a földmivelésügyi minisztérium által alapitott népkönyvtárak müködtek. A papi könyvtárak csak önmaguknak éltek, nem törődtek a dolgozó néppel, az akkori népkönyvtárak pedig olcsó szemétiro-

dalommal, hasznavehetetlen anyaggal látták el az olvasóközönséget. A felszabadulás utáni időkben gyökeresen megváltozott ez a helyzet. Megindult az üzemi könyvtárak felállitása, majd a falusi vándorkönyvtárak szervezése. Tatán 1949-ben felállitották a körzeti könyvtárat és a szervezőmunka nyomán évről évre több és több faluban jelent meg az állami népkönyvtár. Ma már minden községben, üzemben, gépállomáson és állami gazdaságban van könyvtár. A megyi könyvtár szervezését a megyei pártbizottság és a megyei tanács támogatásával kezdték meg. Az uj megyei könyvtárat a tatabányai városi könyvtár és a tatai körzeti könyvtár egyesitésé vel terentették meg s augusztus 17-én át is adták az olvasóközönségnek. A könyvtár jelenleg 10 000 kötetből áll, azonban ezt a példányszámot október végére 15 000-re emelik. A megye üzemi és falusi könyvtárosai és az olvasóközönség nagy örömmel fogadta a megyei könyvtár megnyitását, sok szakmai és politikai támogatást vár tőle.

A szombathelyi megyei könyvtár megnyitására a Vasmegyei Irócsoport részéről Káldi János verset irt "Egy népkönyvtár megnyitására" cimmel. A megnyitó ünnepségen itt is megjutalmazták a legjobb könyvtárosokat, azokat, akik a leghüségesebben ápolták a könyvtár és a dolgozó nép közötti kapcsolatot.

A kaposvári megyei könyvtár avatásán résztvettek a város üzemei, dolgozói, a könyvtár széleskörü olvasótábora. Az ünnepi beszédet Polónyi József elvtárs, a Megyei Tanács elnöke mondta. A könyvtár egyesiti a szétszórt és nehezen hozzáférhető kisebb könyvtárakat. Sokezer kötetével rendelkezésére áll a város és a megye dolgozóinek, mindazoknak, akik az irodalmat szeretik vagy munkájuk tökéletesitéséhez szakkönyvet kivánnak tanulmányozni.

Megnyiltak az uj megyei könyvtárak. = Könyvbarát, 1952. 9. sz. 14-15.p.

Szné

VII/3

HEGEDŰS ANDRÁS

## Az őszi-téli olvasómozgalom kiszélesitéséért

Megyénk könyvtárosai az aratás és cséplőgépek melletti felolvasások befejeztével nagy lendülettel láttak hozzá, hogy előkészitsék könyvtárukat, felfrissitsék könyvállományukat, hogymezőgazdasági munkák csökkenésével ki tudják elégiteni a dolgozók uj könyvek iránti ér deklődési körét. Erről tanuskodik az is, hogy a megye területén müködő 132 népkönyvtár közül csaknem mindegyik könyvtárosa kért uj könyveket. Megyénk dolgozóinak könyv iránti érdeklődése a legnagyobb dologidőben sem csökkent. Hogy ez valójában is igy van, tények igazolják. Karácsond község dolgozói a julius hónapban is 1140 kötet könyvet kölcsönöztek. Egercsehi bányatelep bányászai az elmult hónap során 3121 kötet könyvet olvastak. De nemcsak Karácsond, Tiszanána, Egercsehi-bányatelep függetlenitett könyvtárosai végeztek jó munkát, jól látja el feladatát Magyar Vilmos dolgozó paraszt Noszvaj község könyvtárosa is, aki 450 kötet könyvet kölcsönzött julius hónapban, vagy Fáczán Jánosné rózsaszentmártoni könyvtáros, aki 424 kötet könyv kölcsönzésével segitette Rózsaszentmárton bányászait a több szén termeléséhez és a bá-

nyász nap tiszteletére tett felajánlásuk teljesitéséhez. De sorolhatnánk Dézsi Zoltán zaránki, Urbán János tarnaőrsi, Polyák János zagyvaszántói könyvtárosokat is, akik az elmult hónap során több mint 400 kötet könyvet kölcsönöztek. Ezért a munkájukért a Megyei Könyvtár 150-200 forint tiszteletdijban részesitette őket.

Összegezve az eddig elért eredményeket, most az a feladata a megyei és a megye területén müködő három járási könyvtárnak, hogy az eddiginél több, lelkiismeretesebb segitséget adjon a népkönyvtárosoknak.

Elsősorban haladéktalanul fel kell frissiteni a népkönyvtárak könyvállományát, s meg kell javitani a könyvállomány összetételét. Ezt a célt szolgálja az országosan most folyó könyvállomány felmérés. Segiteni kell a népkönyvtárosokat szakmai és politikai képzettségük fejlesztésében.

A népkönyvtárosoknak nyujtandó segitségnek meg is van az előfeltétele, ezt pártunk és az uj kormányprogramm megvalósitása biztositja. A Népmüvelési Minisztérium Könyvtárosztálya és a Népkönyvtári Központ még az őszi olvasó-mozgalom megindulása előtt 12.000 kötet könyvet juttat megyénk népkönyvtárainak. A népkönyvtárosok pedig a népmüvelési minisztérium által Budapesten szervezett hathetes és öthónapos iskolán szerezhetik meg a munkájuk-

hoz szükséges szakmai és politikai képzettséget.

Hogyan használják fel járási könyvtáraink ezt a nagyarányu segitséget? A hatvani járási könyvtár igénybe veszi és fel is tudja használni a rendelkezésre álló eszközöket. Nincs a járása területén olyan könyvtár, ahol a felmérést el ne végezte volna és nem juttatott volna uj könyvet a könyvtárak részére. Járása területén öt olyan népkönyvtár van, ahol az elmult hónap során is több mint 400 könyvet kölcsönöztek. De Hatvan városában is állandóan növeli az olvasók és kölcsönzések számát. Uj-Hatvanban fiókkönyvtárat létesitett. Az aktuális irodalmat könyvismertetéseken és könyvkiállitásokon népszerüsiti. Az izlésesen berendezett olvasóteremben nemcsak a gyerekek, de a felnőtt dolgozók is szivesen tartózkodnak. A hatvani járási könyvtár vezetője jó munkájával járult ahhoz, hogy 1954. január 1-vel a hatvani járási könyvtár megyénk kiemelt járási könyvtára lesz.

Nem igy van ez a gyöngyösi járási könyvtárban.

A járás területén müködő 27 népkönyvtár január óta nem kapott könyvet, pedig a könyvtárosok

nemcsak levélben kértek, de beutaztak Gyöngyösre, hogy községük dolgozóinak kivánságait teljesitsék, vagyis, hogy uj könyvekkel gyarapitsák könyvállományukat. Az az eset is előfordult, hogy a népkönyvtáros kiválogatta a könyveket, de azt a mai napig nem kapta meg, pedig a gyöngyösi járási könyvtárban elég bőven van könyv. A könyvtárosa panaszkodik, hogy a könyveket már nem tudja hol elrendezni, nincs elég polc - kénytelen a földön raktározni. Tudomásunk szerint a járási könyvtárnak nem az a funkciója, hogy a könyveket raktározza, hanem elsősorban az, hogy a népkönyvtárakon keresztül eljuttassa a dolgozókhoz.

De nincs megelégedve a járási könyvtáros a népkönyvtárosok munkájával sem. Az elmult hónap munkájáról nyolc nem küldött jelentést. Ez a dolog magától értetődik. "Ha én nem kapok könyvet a járási könyvtártól csaknem egy éven keresztül, viszonzom azzal, hogy nem küldök jelentést" - mondja a népkönyvtáros, hisz miről is jelentsenek, mikor a meglévő könyveket csaknem valamennyi dolgozó elolvasta már. De nemcsak a járás területe néz ki ilyen türhetetlenül. A városi anyagot is ugy kezeli a járási könyvtár, mint a Csáki-szalmáját.

A legutóbbi látogatásunk során, melyen a

népmüvelési minisztérium kiküldöttje, Lakatos elvtárs is ott volt - megállapitottuk, hogy a járási könyvtár olvasóterme - "szórakozó" hely.

Az olvasóterem ajtaja nyitva volt, de a könyvtárost sehol sem találtuk, az olvasóasztalon pedig borosüvegek sorakoztak.

Ahhoz, hogy a gyöngyösi járási könyvtár az őszi-téli olvasómozgalomban eredményesen bekapcsolódhasson, legfőbb ideje, hogy ezt a lazaságot, ami eddig uralkodott, gyökeresen felszámolják. A gyöngyösi járási könyvtár most már ne raktározza, hanem haladéktalanul küldje el a könyveket a járása területén müködő népkönyvtáraknak, mert ezt kivánják a járás dolgozói.

Hegedüs András: Az őszi-téli olvasómozgalom kiszélesitéséért. = A Könyvtáros, 1953. 10.sz. 43-44.p.

Szné

III/4

PÁLDY ROBERT

A tudományos munka kialakitása a Veszprémi Megyei Könyvtárban

Az állami közmüvelődési könyvtári hálózat fejlődése 1955-ben fordulóponthoz ért. A könyvtári irányitás és könyvtári munka java részét ezideig a szervezési feladatok tették. Központilag biztositották a könyvtárak részére a korszerü könyvanyagot, megszervezték a megyei könyvtári hálózatokat, könyvtári olvasóvá szervezték a dolgozók jelentős részét. 1954-ben, a nagy szervezési mozgalmak lezajlása után a könyvtárak belső állományrendezést hajtottak végre, és az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztályának irányitásával kialakitották uj munkaszervezetüket. Bár a ma is érvényben lévő létszámnorma szerint a megyei könyvtárak állományában nincs feldolgozó könyvtáros, a könyvtárak létszámkeretükön belül létrehozták szerzeményező és feldolgozó csoportjaikat. A megyei könyvtárakban a feldolgozó munka korszerü megszervezése tette lehetővé az eddigi kereteken tullépő, uj feladatokat vállaló, a tudományos igények felé törekvő könyvtári tevékenység megindi - tását. A magasabb szintü feladatok képzettebb könyvtárosokat követeltek, ezért a felsőfoku továbbképzés egyidejü megvalósitása mellett sok könyvtár ekkor nyert meg munkatársul képzett tanárokat és szakembereket.

Veszérpmben is 1955-ben rendezte erőit a Megyei Könyvtár ugy, hogy hozzáfoghatott a tudományos igényeket fokozatosan kielégitő könyvtári munkának. Bár a könyvtár 11 dolgozójával egyik legkisebb létszámu megyei könyvtára az országnak, a munkatársak felkészültsége jó, 8 munkatárs végzett egyetemet vagy főiskolát. A tudományos igényü munka megindítását sürgette a helyi igény is. A multban közös vezetéssel dolgozó Veszprém Megyei Muzeum és Könyvtár figyelemre méltó eredményeket mutatott fel a tudományos munka terén, a felszabadulástól 1955-ig azonban csak a muzeum folytatta ezt a tudományos tevékenységet. Más oldalról pedig az egyetemi várossá emelkedett és tudományos intézményekkel bővelkedő Veszprém az arányos fejlődés elve alapján is elvárta a könyvtártól az azonos szintü munkálkodást.

A könyvtári tudományos munka megindítása nem ötletszerüen, hanem tervszerüen történt, figyelembe véve az adottságokat, az igényeket és az elvégzendő feladatokat. A megindított tudományos jellegü tevékenység fokozatosan bontakozott ki, a végrehajtás során állandóan módosult. A tevékenység természete szerint és az áttekinthetőség kedvéért 3 csoportra oszthatjuk fel a veszprémi könyvtár tudományos munkáját: 1. a helytörténeti kutatás segi-

tése és szervezése; 2. a könyvtörténeti, a könyvtártörténeti és a könyvtártudományi kutatás helyi feladatainak megoldása; 3. bibliográfiai tevékenység.

A helytörténeti kutatás segitése és szervezése. A tudományos igényü könyvtári munka első célkitüzése az volt, hogy a Megyei Könyvtár a tájismereti források gyüjtése és feltárása terén érje el a tudományos szintet.[1/] Sok nehézsége volt a feladat végrehajtásának. Első az, hogy a muzeum a két intézmény szétválasztása idején a könyvtár akkori vezetőinek gyengesége folytán elvitte a nagyon gazdag tájgyüjteményt. Ujonnan kellett hozzáfogni a tájanyag feltárásához és szerzeményezéséhez. Ebben a helyzetben megállapodást létesitett a könyvtár a muzeummal az együttmüködésre. A muzeum hajlandó volt a tájanyagot a kutatók rendelkezésére bocsátani. Megállapodás történt arra is, hogy a muzeumban elhelyezett helyismereti anyag katalógusa a Megyei Könyvtárban is hozzáférhető legyen.

A tájismereti anyag visszamenőleges szerzeményezése és feltárása egyik fontos feladatává vált a könyvtárnak. A könyvtár megszervezte a rendkivüli

---

1/ Az inditékot RÁCZ Aranka tanulmánya adta: A megyei könyvtárak tájismereti anyaga. Magy.Könyvszle. 1955. 178.l.

gondosságot kivánó gyüjtőmunkát, és megtervezte a tájismereti katalógust betürendes, szak- és földrajzi részlegekkel. A tájismereti anyag raktározása nem elkülönitve, hanem a központi raktárban történik.

Annak a szükséglete, hogy törekedni kell a legfontosabb tájismereti anyag szerzeményezésére, magával hozta a tájismereti bibliográfiia összeállitásának igényét. Erről azonban később lesz szó. A könyvtár munkatársai először a szerzeményezéshez szükséges általános tájékozódást szerezték meg a tájanyagban. Ez nem volt kösszü, mert Veszprém megye területe magába foglalja a Balaton és Bakony vidékét, ez a történetileg mozgalmas, idegenforgalmilag látogatott táj már a reformkor óta egyik központja volt az irodalmi, művészeti és tudományos érdeklődésnek, gazdaságilag is jelentős vidéke hazánknak, azért tájismereti feldolgozás szempontjából rendkivül gazdag. A munka természeténél azt is figyelembe kell venni, hogy a megyeszékhely könyvtára és muzeuma nem egyedüli gyüjtője a megye területén a helyismereti anyagnak. A Balaton speciális tájkönyvtárának rangjára a keszthelyi Helikon Könytár tart igényt. A Bakony tudományos tájkönyvtára viszont a Zirci Reguly Könyvtár kiván lenni egyéb tudományos feladatok elvégzése mellett. A megyei Könyvtár jó

együttmüködést teremtett az Országos Széchényi Könyvtár két emlitett gyüjteményével, s megállapodott a bibliográfiai tevékenység összehangolásában. A két állami tudományos könyvtáron kivül együttmüködést kellett teremteni a megye két gazdag egyházi könyvtárával. A veszprémi katolikus püspökség könyvtára a régi egyházi anyag gyüjtőhelye, mig a dunántuli református püspökség pápai könyvtára Pápa müvelődéstörténetének páratlan gazdag gyüjteménye. Azon kivül, hogy a Megyei Könyvtár tájékozódott az utóbbi két könyvtár anyagáról, elhatározta, hogy elsősorban a megye ujabbkori történetének, mai gazdasági, társadalmi és müvelődési életének tájismereti anyagát kivánja gyüjteni, miután a régi anyag megfelelő gazdagsággal áll rendelkezésre az emlitett könyvtárakban. A figyelem jelentős részét az ipartörténetre és a szocialista társadalom kialakitásának táji dokumentumaira kivánja forditani a Megyei Könyvtár.

A szerzeményezés, feltárás és raktározás megszervezése után igyekezett a könyvtár kapcsolatot teremteni a megyében és a megyén kivül lakó helytörténeti kutatókkal, szakemberekkel. A kutatók számbavétele, terveik megismerése és egyeztetése s a publikáció közös gondjai, az elvégzendő feladatok

tervszerübb megvalósitása teremtette az igényt a helytörténeti munkaközösség létrehozására. A könyvtár kezdeményezésére, a többi könyvtárak és muzeumok szakembereinek együttmüködésével, a tájismereti kutatók összefogása révén alakult meg az Eötvös Károly Helytörténeti Munkaközösség. A munkaközösségnek nem kellett elölről kezdenie a tájismereti munkát, hanem csak folytatnia, mert a Megyei Idegenforgalmi Hivatal a tájismereti kiadványok egész sorával szolgálta a Bakony-Balatonvidék megismertetésének célkitüzéseit. Az uj munkaközösségnek elsősorban az volt a veladata, hogy a helyismereti kutatás eddig háttérbe szorult tudományos feladataira is felhivja a figyelmet. A munkaközösség tájismereti kiadványok sorozatos megjelenését is megszervezte. A Megyei Tanács Müvelődésügyi Osztályának anyagi támogatásával, a Megyei Könyvtár vezetőjének szerkesztésében meginditotta a Veszéprémi Könyvek c. kiadványsorozatot. A sorozat első könyve, LIPTÁK-ZÁKONYI műve: Veszprém megye a szabadságküzdelmekben, 1957-ben jelent meg és ismeretterjesztő, népmüvelési célokat szolgál.

Előkészületben van a munkaközösség másik kiadványa is, a Veszprém megyében született és müködött jelentősebb irók, tudósok, feltalálók, müvé-

szek és történeti személyek életrajzi lexikona. Az előkészület során eddig 400 személy adatai gyültek össze. Munkaközösség alakult Veszprém művelődéstörténetének megirására is. Ezen a területen a részletkutatások vannak folyamatban.

A tájismereti tudományos munkát szolgálja a Veszprémi Szemle cimü negyedévenként megjelenő megyei folyóirat is. A folyóiratot a Hazafias Népfront adja ki, felelős szerkesztője a Megyei Könyvtár vezetője. A folyóiratban gazdasági, társadalmi, történeti, természettudományos, irodalmi tanulmányok és szépirodalmi müvek jelennek meg.

Ezzel a munkával a könyvtár két év alatt a megyei szellemi élet központjába került.

Könyvtörténeti, könyvtártörténeti és könyvtártudományi kutatás. A Megyei Könyvtár dolgozói a helyismereti kutatás könyvtári eszközökkel való elősegitésén és szervezésén tul vállalkoztak saját szakjuk helyileg felvetődő tudományos feladatainak kidolgozására is. A könyvtár több dolgozója vállal saját munkáján felül tudományos kutató munkát is.

A könyvtárvezető a Népmüvelési Intézet megbizásából a Veszprém megyei népmüvelés utolsó 12 évének történetét irja. Helyettese a veszprémi könyvnyomdászat történetén dolgozik, együttmüködve a me-

gyei nyomdavállalattal. Az együttmüködés szakismeretek kicserélésében, valamint idős nyomdászok emlékezéseinek összegyüjtésében nyilvánul meg. A módszertani csoportvezető ugyancsak a Népmüvelési Intézet megbizásából irja a Megyei Könyvtár történetét. Ez utóbbi munka adatgyüjtése legnagyobbrészt készen van. Mindezek a tanulmányok Veszprém müvelődéstörténetének részletei. A feldolgozócsoport egyik munkatársa a táji bibliográfiák bibliográfiájának előkészitésén dolgozik, hogy összegyüjtse a megyei bibliográfia forrásait.

A könyvtártudomány általános fejlődését is igyekszik szolgálni a könyvtár a maga területén kisebb elméleti részletmunkákkal. A módszertani csoportvezető tanulmányt irt a hálózati módszertani munka uj feladatairól, értekezését a könyvtár dolgozói megvitatták. A könyvtárvezető részt vesz az Országos Könyvtárügyi Tanács munkájában, és közremüködik különböző tervezetek készitésében. A pápai járási könyvtár vezetője a városi könyvtárak sajátos müvelődési feladatait és fejlődési lehetőségeit tanulmányozza. A keszthelyi járási könyvtár vezetője a járási könyvtárak feldolgozó munkájáról készit tanulmányt, a sümegi járási könyvtárvezető pedig Módszertani munka Somogy megyében cimmel készit értekezést. E tanulmányok tudományos értéke felől nincsenek felhőkben járó illuzióink, azt azonban biztositani akarjuk általuk, hogy az elméleti foglal-

kozások révén elmélyültebb és tudatosabb legyen könyvtári munkánk.

Bibliográfiai tevékenység. Tájbibliográfia készitésének tervét elsősorban a tájanyag tervszerü gyüjtésének igénye vetette fel. Ahhoz, hogy tervszerüen szerzeményezzen a könyvtár, elsősorban azt kell tudnai, hogy mit gyüjtsön. A könyvtár munkatársai tanulmányozták a munkával kapcsolatos módszertani leveleket, s korábban részt vettek több országos értekezleten, amely ezt a témát tárgyalta. A megvalósitandó tervek külön megbeszéléseken tisztázódtak az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztályán, de közbevetőleg több szakember véleményét is kikérték.

Kialakult az az álláspont, hogy szükséges az önálló tájismereti kiadványok bibliográfiájának elkészitése, de ezen tul feltétlenül szükséges a nem kifejezetten Veszprém megyei tájismereti könyvekben található helyimereti anyag bibliográfiai feltárása és a folyóiratok tájanyagának bibliográfiai kimutatása is. Ezt a hatalmas munkát természetszerüen a Veszprémi Megyei Könyvtár egyedül nem vállalhatta. Általános megállapodás történt a Keszthelyi Helikon és a Zirci Reguly Könyvtárral a bibliográfiai tevékenység összehangolására. A munkához a könyv-

tár külső szakemberek segitségét is fel akarja használni.

A szükségletek, tervek és lehetőségek számbavétele után ugy látta a könyvtár, hogy a bibliográfiai feladatok két részletben valósithatók meg. Egyrészt megkezdi saját munkatársaival a meglévő tájismereti bibliográfiák bibliográfiájának összeállitását, másrészt külső szakemberek segitségével elkészíti Veszprém megye sajtóbibliográfiáját. Ez utóbbi munkának első része, NAGY László: A Veszprém megyei hirlapok és folyóiratok bibliográfiája 1820-1956 cimü kiadvánnyal befejeződött. A részletes lelőhely-bibliográfiának a megye könyvtáraiban (Veszprém, Pápa, Zirc, Keszthely) és Zalaegerszegen folytatott anyaggyüjtésében részt vettek a Megyei Könyvtár munkatársai is.

A könyvtár egyidejüleg készitteti az 1919-es Tanácsköztársaság megyei sajtójának cikkbibliográfiáját is. E munka adatfelvétele nagy részben elkészült. Kiadását a Tanácsköztársaság 40. évfordulójára tervezi a Megyei Könyvtár.

A bibliográfiai tervek jelentős részének megvalósitását a Balatoni Intéző Bizottság segitsége révén reméli a könyvtár. A BIB ugyanis ki akarja adni a Balaton bibliográfiáját. Ha ez a szándék meg-

valósul, akkor a Megyei Könyvtárra a Bakony bibliográfiájának összeállitása hárul, s ezzel készen lenne a táj bibliográfiája az önálló kiadványokról. Ezen tul igen fontos a folyóiratok tájanyagának bibliográfiai feltárása is.

A munka végzése folyamán legfőbb szempontokként az igények felkeltését, a tervszerüséget, a fokozatok megtartását tartotta szem előtt a könyvtári vezetés és azt, hogy céljainak és erejének megfelelő feladatokra vállalkozzék. Az a tapasztalat, hogy az arányos célkitüzésü tudományos feladatok a könyvtár felkészült dolgozóinak jó külső munkatársakkal való együttmüködése révén megvalósithatók.

PÁLDY RÓBERT: A tudományos munka kialakitása a Veszprémi Megyei Könyvtárban. = Magyar Könyvszemle, 1958. 289-292.p.

Szné

SZŐNYI LÁSZLÓ

## Szakkönyvtári munka egy közművelődési könyvtárban

A képzettebb olvasó - mérnök, technikus, mezőgazdász, tanár, orvos stb. - aki magasabb igényekkel jelentkezik, már nem minden esetben találja meg egy-egy könyvtárban a számára szükséges szakkönyvet, szakfolyóiratokat, pedig ezek nélkülözhetetlen segédeszközök munkájában.

Miskolcon például nem volt más könyvtár, mely a magasabb követelményeket kielégithette volna, ezért az ilyen igények könyvtárunkkal, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárral szemben jelentkeztek. 1955-ben már nem lehetett elzárkózni előlük, viszont a szakkönyvellátás feltételei nem voltak meg nálunk. Feldolgozott állományunk hiányos volt az egyes szaktudományok területén, olvasószolgálati munkánk alacsony szinvonalu, a megfelelő személyi és anyagi feltételekkel pedig szintén nem rendelkeztünk. A munkát saját erőnkből próbáltuk elinditani. A létszámfejlesztéshez a megyei tanács, az állománygyarapitásra forditandó magasabb összegek megszerzéséhez az egyes nagyüzemek segitségét vettük igénybe. Kezdeményezésünket hathatósan támogatta a megyei pártbizottság is. Egyidejüleg meglevő erőinkre támaszkod-

va megkezdtük tájékoztató szolgálatunk kiépitését. Létrehoztuk a megyei folyóirat KC-t, melyben a hazai és a külföldi folyóiratokat azok lelőhelye alapján tárjuk fel, megkezdtük cikk-katalógusunk kiépitését és a kézikönyvtári anyag tervszerü gyüjtését, s deziderata-jegyzékbe vettük a hiányzó müveket stb. Sajnos, az ellenforradalom következtében elmaradtak a tervbe vett - személyi és dologi - támogatások, magunkra maradtunk.

1957 végéig csupán passziv tájékoztatás folyt a könyvtárban. 1958. január 1-től azonban az un. aktiv tájékoztatásra tértünk rá. Kezdeményezésünket a megfelelő feltételek hiányában - sajnos - nem tudtuk kibontakoztatni, 1958. december végével abba kellett hagynunk az aktiv tájékoztató tevékenységet. Kitérni azonban nem lehetett a probléma elől. Tehát uj utakon próbáltunk elindulni.

Az előfeltételek biztositása mind személyi, mind dologi vonatkozásban, ez volt a vissza-visszatérő főfeladat. A korábbi évek tapasztalataiból azt a következtetést kellett levonnunk, hogy a könyvtár egymaga nem képes célhoz érni. Ezért jelentett nagy segitséget törekvéseink megvalósitásához a Szakszervezetek Megyei Tanácsa mellett müködő Mérnök-Technikusi Tanács, mely 1959 februárjában napirendre tüzte

a szakemberek szakkönyv- és folyóirat ellátásának vizsgálatát, s könyvtárunkat kérte meg a helyzetről szóló jelentés összeállitására.

A vizsgálat szomoru képet tárt elénk a szakkönyv és szakfolyóirat ellátásról, valamint a dokumentáció felhasználásáról. A Tanácsnak az volt a véleménye, hogy változtatni kell a tarthatatlan helyzeten, s hogy könyvtárunk, mely már évek óta foglalkozott ennek a problémának a megoldásával, dolgozza ki a szükséges javaslatokat. Több irányu tárgyalás kezdődött a Müvelődésügyi Minisztérium, a Szakszervezetek Országos Tanácsa mellett müködő Mérnök-Technikusi tanács, valamint az Országos Müszaki Könyvtár képviselőivel, melynek eredményeképpen a helyi szervek - a Megyei Tanács, METESZ, TIT stb. - bevonásával 1959. május 20-án összevont müszaki ankétot rendeztünk. Ezen az üzemek vezetőin kivül részt vettek főmérnökök, mérnökök, technikusok, továbbá a megyei párt- és tanácsszervek képviselői. Részt vettek az ankéton a Müvelődésügyi Minisztérium, továbbá a budapesti iparági szakkönyvtárak és az Országos Müszaki Könyvtár képviselői is. Az ankétról A Könyvtáros 1959. évi 8. számában számoltunk be. Az ankét után alig két hétre a megyei tanács végrehajtó bizottsága napirendre tüzte annak határozatait, s

állást foglalt megvalósitásuk mellett. A megyei pártbizottság julius 9-i ülésén ugyancsak magáévá tette a májusi ankét határozatati. Augusztus 25-én pedig a Művelődésügyi Minisztériumban néhány nagykönyvtár és megyei könyvtár vezetőjének bevonásával értekezleten tárgyaltuk meg a szakemberek könyv- és folyóirat ellátásának problémáját, a megoldás módját. A tanácskozás után az alábbiakban állapitottuk meg könyvtárunk feladatait:

1. Az MSZMP művelődéspolitikai irányelvei, valamint a munkásosztály helyzetéről hozott határozatok megvalósitásának érdekében elengedhetetlen a nagykönyvtárak és a közművelődési könyvtárak együttmüködése a szakemberek szakkönyv és szakfolyóirat ellátásának megjavitása érdekében. Az együttmüködés keretén belül ki kell jelölni könyvtárunk (hálózatunk) konkrét feladatait a gyüjtőkör és a szolgáltatások területén.

2. Szorosabb kapcsolatot kell kiépiteni megyénk üzemi-müszaki könyvtáraival, s az azok felügyeletét ellátó iparági szakkönyvtárakkal, valamint a müszaki könyvtárakat összefogó Országos Müszaki Könyvtárral.

3. Tájékoztató szolgálatunkat uj alapokra kell helyezni, s a nagy könyvtárak dokumentációs

szolgáltatására támaszkodva ismét meg kell szerveznünk az aktiv tájékoztatást.

4. Könyvtárunk (hálózatunk) munkájának homlokterébe kell állitani a szakkönyvtári feladatok ellátását is.

A KMK Módszertani Osztálya e tanácskozás után tájékoztatót küldött minden megyei könyvtárnak a szakkönyvtárak és a közmüvelődési könyvtárak együttmüködéséről. Ezt az utmutatót kitünően fel tudjuk használni terveink összeállitásánál.

Könyvtárunk, mely uttörő munkát végzett ezen a téren, vállalva a kockázatot is, bizonyos tapasztalatokkal rendelkezik már. Csaknem öt év munka van a hátunk mögött, sok olyan eredmény, melyet saját erőnkből valósitottunk meg. 1960-ban tovább kivánunk lépni. Munkatervünkben a főfeladatok között ez szerepel: "A szakkönyvtárak és könyvtárhálózatunk kapcsolatainak továbbfejlesztése, illetve elmélyitése a dolgozók természettudományi és müszaki ismereteinek szélesitése érdekében." Ennek keretében az alábbi tennivalókat tüztük magunk elé:

1. Könyvtárunk uj feladatainak ellátása érdekében szükségessé válik belső átszervezésünk.

2. Könyvtárunk könyvállományának müszaki szakcsoportjait (bányászat, kohászat, épitészet,

gépgyártás, elektrotechnika és vegyészet, valamint iparszervezés és mezőgazdasági gépgyártás) felülvizsgáljuk gyüjteményi szempontból, s deziderátajegyzékbe vesszük a hiányzó müveket. A felülvizsgálathoz az egyes szakok szakkönyvtárainak a közreműködését is igénybe kivánjuk venni.

3. Megkezdjük katalógusaink felülvizsgálatát a természettudományi és müszaki szakokra vonatkozóan. Egyidejüleg elkezdjük olvasói katalógusunk összevonását e szakokban.

4. Tájékoztató szolgálatunkat uj alapokra helyezzük.

5. A szakkönyvtárak dokumentációs munkájának népszerüsitése érdekében sokszorositott anyagot juttatunk az üzemi müszaki könyvtárakhoz, kiszállásaink során pedig felhivjuk a figyelmet a dokumentáció felhasználására.

A szakkönyvtárak dokumentációs szolgáltatásaiból kiállitást rendezünk könyvtárunkban, majd anyagát bemutatjuk 10-10 üzemi müszaki könyvtárban is.

6. Szakmai minimum tanfolyamot szervezünk a nem hivatásos müszaki könyvtárosok részére az Orsz. Müszaki Könyvtár, az Épitésügyi Dokumentációs Iroda és a KGM Müszaki Információs és Fordító Válla-

lat segitségével.

7. Négyhónaponként 16 müszaki könyvtárat látogatunk meg az egységes feldolgozási és dokumentációs munka kialakitása érdekében.

Éves munkatervünk egy-egy pontjának a megvalósitása több fajta munkát igényel. Jelenleg például az encsi járás területén közel 300, Miskolcon majdnem 1000 szakemberre kiterjedő közvéleménykutatást folytatunk.

. . .

A felmérést a Könyvtártudományi és Módszertani Központ Módszertani Osztályának utmutatása alapján végezzük. (1957 őszén, mielőtt figyelőszolgálatunkat megindítottuk volna, könyvtárunk már végzett hasonló felmérést.) A felméréssel párhuzamosan az egyes szakmák szakembereit igyekszünk nyilvántartásba venni, hogy a munka megindulása után bevonhassuk őket szolgáltatásainkba. Ebben a munkában igen nagy segitséget nyujt számunkra a TIT és a MEFESZ megyei szervezete, melynek tagjai sorában a legtevékenyebb szakembereket találjunk.

A kibővitett tájékoztató szolgálat ellátása nagy feladatot jelent könyvtárunk számára. Bár a korábbi években értünk el bizonyos eredményeket, sőt a figyelőszolgálat területén az 1958-as kisér-

leti év tapasztalatai is rendelkezésünkre állnak, a munka neheze még ezután következik. A megyei folyóirat KC, a cikkatalógus, a szakkönyvtáraktól rendszeresen érkező referáló lapok és figyelőszolgálati kartonok stb. kielégitő alapot adnak a tájékoztató szolgálati munka ellátásához.

A szakkönyvtári feladat ellátásának előfeltételei már nincsenek ennyire biztositva könyvtárunknál. Különösen két területen mutatkozik komoly teendő: az egyik az állomány kiegészitése olyan hazai és külföldi szakkönyvekkel, folyóiratokkal, melyek nélkülözhetetlenek (a külföldi könyvek beszerzéséhez megfelelő devizakeretre volna szükség), a másik, a megnövekedő feladattal párhuzamosan uj dolgozók beállitása, mégpedig elsősorban a tájékoztató szolgálati munkában. A szerzeményezésnél uj szempontot kell figyelembe venni, a tájékoztató szolgálat nagyobb arányu fejlődése pedig a feldolgozó munka szinvonalának emelését is szükségessé teszi, de az olvasószolgálat területén is ujat jelent, lényegesen több munkát követel. A gazdasági és személyi előfeltételek biztositása tehát elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy ezt az igen fontos feladatot jól elláthassuk. A szakkönyvtári feladatok vállalását az élet követeli, e munka végrehajtása komoly

népgazdasági érdek is.

Szólnom kell végül az iparági szakkönyvtárakkal való együttmüködésünkről is. Könyvtárunk még 1959-ben szocialista szerződést kötött az Épitésügyi Dokumentációs Irodával és a KGM Müszaki Információs és Fordító Vállalattal. Ők a szerződés értelmében dokumentációs kiadványaikat rendszeresen megküldik könyvtárunknak, segitséget nyujtanak témabibliográfiák összeállitásához stb. Könyvtárunk pedig felhasználja kiadványaikat tájékoztató szolgálatában, ezenkivül a hálózatukba tartozó üzemi müszaki könyvtárakat rendszeres szakmai-módszertani támogatásban részesitjük. Igy a szakkönyvtári munka a módszertani munka területére is kih at. Ezt a többletmunkát azonban vállalnunk kell, mert nem lehet közömbös számunkra az sem, hogy egy-egy üzem müszaki könyvtára mennyiben tudja teljesiteni feladatát, hogyan tudja a helyszinen jelentkező igényeket kielégiteni.

Szőnyi László: Szakkönyvtári munka egy közmüvelődési könyvtárban. = A könyvtáros, 1960. 6. sz.412-415. p. /Részletek./

Szné

# Könyvtári zárszámadás

Az utóbbi napokban gyakran hangzott el ez a szó: zárszámadás. Megyénk falvaiban, a termelőszövetkezetekben számot adnak a múlt év eredményeiről: hogyan gyarapodtak a közös gazdaságok, mennyivel lettek gazdagabbak az emberek. A mi zárszámadásunk nem gazdasági. Mi arról szeretnénk képet kapni, mekkorát léptünk előre kultúrában? Pontosabban arról: milyen segítséget nyújtottak könyvtáraink tavaly a tudatformálás nem könnyű erőfeszítéseihez.

A múlt évben tanácsi könyvtáraink több mint 335 ezer kötet könyvvel rendelkeztek. Egy-egy lakosra 1,2 könyv jut. Az ország többi megyéjével összehasonlítva kitűnik, hogy a mienk a legjobban ellátott megye: országos szinten átlag 0,78 kötet jut egy lakosra. Ennek ellenére mégis gondot okoz a megfelelő könyvellátás, mert — főleg a községi könyvtárakban — sok még az elavult, a rongált könyv, amelynek kivonására ebben az évben kerülhet csak sor. Gondot okoz, hogy egyes községekben az olvasók számának emelkedésével nem tartott lépést az állomány növekedése, s ma már ott tartunk, hogy ez a tény a további olvasótoborzás gátjává válik.

22 kilométer hosszúságú könyvsor nőne belőle.

Sok a tennivalónk még az ismeretterjesztést szolgáló könyvek propagálásában. Ebben alig léptünk előbbre tavaly. Az összes kölcsönzött köteteknek mintegy 15 százaléka volt csak népszerűen megírt, tudományos szakkönyv. Könyvtárosaink — a könyvtári teendők ellátásán túl — sok segítséget nyújtanak a tsz-akadémiáknak, segítik a nők akadémiáit, a TIT előadássorozatait stb. de a jövőben még ennél is jobban kell törekednünk arra, hogy növekedjék az érdeklődés az ismeretterjesztő művek iránt. A megyei és járási könyvtárak bibliográfiákkal, irodalomjegyzékekkel is igyekeznek megismertetni, illetve megszerettetni ezeket a műveket.

Javult a múlt évben a könyvtárak propagandamunkája is. 1962-ben 745 előadást, könyvismertetőt tartottak megyénk könyvtárosai. Az ünnepi könyvhét alkalmával — a földművesszövetkezetek támogatásával — több író-olvasó találkozóra került sor. Ezeken neves, országos hírű írók is szerepeltek. Decemberben a megyei tanács segítségével kilenc községben rendeztünk jól sikerült mezőgazdasági szerző-olvasó találkozót.

A múlt évben közel egy millió 300 ezer forintot fordítottunk a könyvállomány bővítésére, felfrissítésére, ilyen nagyarányú összeg felhasználására még nem volt példa. (Az előző évihez viszonyítva 13 százalékkal emelkedett. Ez annak köszönhető, hogy az állami költségvetésen túl a tanácsok és a földművesszövetkezetek segítő készsége is jobban megmutatkozott.

Könyvtárainkban a beiratkozott olvasók száma 1962 végén 51 698 volt, a lakosság 18,3 százaléka. Talán ez az a két szám, amely leginkább megdobogtatja könyvtárosaink szívét. Elmondhatjuk, hogy megérte a fáradozást, nem dolgoztunk hiába. De ez a két szám azt is jelenti, hogy immár odajutunk, hogy szégyen lesz nem olvasni, szégyen lesz a könyvbarátok nagy táborán kívül maradni. S végül azt is tükrözi e két szám, hogy megyénk a múlt évben kereken hatezer olvasóval gyarapodott.

Örvendetes, hogy az olvasók 90 százaléka felnőtt. Annál is inkább, mert könyvtáraink elsődleges célja a 14 éven felüli lakosság könyvellátása. S nem utolsó sorban az, hogy falun is egyre többen hódolnak a könyvnek.

Emelkedett könyvtáraink forgalma is, főleg a községi könyvtárakban. Összesen 970 ezer könyvet kölcsönöztek ki könyvtárosaink. Csak illusztrálásként említjük: ha ezt a sok könyvet egymás mellé helyeznénk, mintegy

Összegezve elmondhatjuk, hogy a múlt év során szép eredményeket értek el megyénk könyvtárai. Ezek mögött kétségtelenül kitűnik a könyvtárosok odaadó munkája. Jelentős segítséget nyújtottak tevékenységükhöz a helyi tanácsok, sőt több községben a termelőszövetkezet is egyre inkább magáénak érzi a könyvtárat. Itt szeretném megemlíteni a könyvbarátmozgalom szerepét, amely ugyancsak hozzájárult ahhoz, hogy mind többen váltak rendszeres olvasókká, mind többen vallják barátuknak a könyvet. Mi, könyvtárosok, a jövőben is várjuk a Hazafias Népfront, a Nőtanács és a MESZÖV segítségét. Velük együtt tudjuk csak megvalósítani azokat az elképzeléseinket, amelyek további eredményekhez vezetnek. A könyvbarátmozgalom ma már egyre inkább kiterjed az egész megyére. A három szerv elsősorban anyagi, de figyelemre méltó erkölcsi és egyéb támogatással segíti munkánkat. Nincsenek birtokomban erre vonatkozó adatok, de kétségtelen, hogy sok olvasónk a könyvbarátmozgalom hatására iratkozott be valamelyik könyvtárunkba.

Bevezetőként könyvtári zárszámadást említettem. A teljes, mindent átfogó könyvtári helyzet értékelésétől eltekintően az is e rövid írás. Zárszámadás, amely tükröt tart könyvtáraink múlt évi tevékenysége elé. S talán nem is kell szégyenkeznünk e tükörkép miatt.

**Tóth Gyula,**
a Berzsenyi Könyvtár
helyettes vezetője